

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnak.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Az aratás.

Ismét eljött az aratásnak kívánt ideje s betölt az ígélet: „ennek utánna míg a föld lé-
szen, vetés és aratás, hideg és meleg, nyár és tél, a nap és éjszaka meg nem szűnnek.“

Nem szűnt meg a vetés. Mit tesz ez? Nem szűnt meg a vetés kötelezettsége. Ezt vedd
eszedbe édes atyámfia, ha gonosz aratásra jutottál. Bizonyosan gonoszul vetettél. Vetettél vesze-
delmet és most aratsz szégyent, meghurcolást, nyomoruságot. Igen, mert a vetés után az aratás
soha meg nem szűnik s a bünt a büntetés nyomon követi.

De mit mondjunk azoknak a panaszára, a kik a kedvezőtlen időjárás következtében silány,
gazos vagy dült vetésekre mutatnak? Azt, hogy nem vetettek elég mélyen. Csak karmolássza né-
mely boldogtalan birtokosa a gazdag magyar földet. Ahoz, hogy rendesen mivelje nincs tudomá-
nya és nincs kitartása. Olyan a mi munkánk legtöbbször, mint a bibliai halászoké: csak úgy
fennyeden kapkodjuk a hálót. S a milyen a munkánk, olyan a hasznunk is. Mélyebben kellett
volna szántani, okosabban kellett volna vetni, ott is kint a szántóföldeken, a hol sárga kalász
tengert hullámoztat a szél, itt is az életben a hol semmi eredményt nem tudunk felmutatni.

Hej a szülék az édesanyák tudnának még sokat mondani a mai aratáshoz. Beteg, megrontott
gyermek fecsérlik a pénzt, egészséget, életet. A lapok telve vannak szomorú hírekkel, me-
lyek azt mutatják, hogy az ifjuság is züllik, hogy a mi életünk fáinak viragai hulladoznak. S mi
lesz velünk, ha virágzásuk is ilyen? milyen lesz még a gyümölcs? Bizony ezekért a szomorú
eredményekért az iskolák is felelősök. Nem azért, hogy nem vetettek. Hiszen reggeltől estig min-
dig tanítottak. Még azért sem, hogy mélyen nem vetettek. Hiszen az egész világot megtanítanák
Hanem azért, hogy nem szeretetből tanítottak és nem neveltek. Nem tudományra csak tanulóké-
pességre, nem kész tehetségekre, hanem rendesen beállított, fegyelmezett, egészséges fiakra lett-
volna szükségünk s tulhalmozott, megrontott ideges gyermekeket kaptunk. Az iskola mélyebben
vetett s még se ér semmit, a mint a puszta hit, az áldozatkészség se érnek magokban semmit.
Nincs Isten áldása dolgainkon sem a mezőn, sem az iskolában.

Ime eljött az aratásnak kívánt ideje s betölt az ígélet: „ennekutánna még a föld lé-
szen vetés és aratás, hideg és meleg, nyár és tél, a nap és éjszaka meg nem szűnnek. Eljött az aratás
és nem is olyan szegényes, mégsem örül nagyon neki sem a földmives, sem a szülő. Nincsen
rajtunk Isten áldása.

Vándor.

Az iskola.

Soha annyi eső a mennyi az idén és soha annyi panasz, a mennyi az iskolára jár. A tanév vége felé máskor is olvastunk egy-két öngyilkos tanulóról, vagy valami érettségi visszaélésről; most e hírek csüstől jönnek. Soha annyi szerencsétlen diák és soha annyi elrontott érettségi.

Mindezek azonban még nem voltak elég, jöttek a hírek a diák atrocitásokról is. Szigeten megabcugolták a miniszteri biztost, egy érdemes ősz tudóst. Besztercebányán már szélesebb körben nyilvánult a tanulók ellenszenv. Hódmezővásárhelyen pedig egész az insultusig, a büntényig fajult el a dolog.

Olyan szomorú ez a kép, hogy még az aradi kis diákcsiny komikuma sem képes felderíteni.

Ime az iskola és élet. Ime a tanulók és a tanárok. Ime a kettejük között, mondhatatlan ellenszenv. Hosszu dolog volna elmondani, hogy miért van ez így. Rá kellene mutatni arra is, hogy sokat tanítanak. Még ma is többet, mint a mennyit a gyermek megbír s azt is rosszul. Az iskola rendesen csak az elmaradt ismereteket adja s így sokszor tudatlanságot tanít. S milyen tankönyvei vannak! Itt is elkellene imádkozni: tudomány, világosság jöjjön el a te országod.

Aztán tanítson jól a tanár s tanuljon jól a tanuló. De hogy tanítson és hogy tanuljon, midőn fejük felett egyformán vasvessző és korbács suhog s mind a ketten rabszolgák. A tanuló az s ezt nem is kell bizonyítani, de az a tanár is, a ki felett ott áll az osztályfőnök, az igazgató, felekezeti főhatóság küldötte, a tankerületi főigazgató, árkon-bokron hajszolná növendékeit. De ha mindegyik ezt teszi? Ha vérrel-bottal fenyegetéssel, durva szavakkal de tagadhatatlan nem rosszakaratból mindegyik ott áll a szerencsétlen gyermek megett? S mi akkor, ha valami okból személyes gyűlölet van köztünk? Azért is, mert a tanuló sok munkát ad a szerencsétlen s halálból kifáradt tanárnak, azért is, mert a tanár a tanuló fajtáját, osztályát nem szereti, és ennek nyíltan kifejezést ad és megfordítva.

Az a csuda ilyen viszonyok között, hogy még jobban elnem züllött tanuló ifjuság; azonban a mostani társadalmi viszonyok közt teljesen elfog. Jó lenne hát idejében a baj orvoslásáról gondoskodni.

Mindenekelőtt kevesebbet, de jobban tanítani.

Azután az egész iskolai tanítást a jóakaratra, szeretetre, általában a humanitásra alapítani. Az osztályjegyeket eltörölni. Most ez a kötelező szekunda a tanár legerősebb fegyvere.

TÁRCA.

Aratásra.

Künn a mezőn járok . . .
Érett buzatenger
Fénylő hullámszán
Andalog a lelkem.
S amit benn a város
Vásári zajában
Sehol sem találtam,
Azt ime felleltem . . .
— Az arany fényében
Ringó vetés felett
(Oh, ez nem képzelet!)
Ott látom az Urat,
Amint két kezével
Szórja bő áldását

És a halálra szánt
Gazdag „élet“ felett
Új életet mutat! . . .

Kaszára emberek! . . .
De szent munkátokat
Ne kezdjétek itt el,
Mig Őt nem látjátok
Tisztán látó szemmel,
Élő, igaz hittel . . .
Mert a „gazdag „élet“
— Az Ő szent áldása —
S az a másik Élet:
Azután is élet,
Mikor szemetekben,
Véges elmétekben
Végkép semmivé lett . . .

Farkas Imre.

Ezzel fegyvelmez, ezzel jutalmaz s nem jellemével, szellemi képességével vezet. E miatt szorul második sorba a tudás, az ismeret a nyelvtudás.

A nyilvános vizsgát is át kell alakítani. Ez a vizsga ne az egyes tanulók, hanem az egész osztály vizsgája legyen.

Azután a mi fő be kell vonni a szüléket az iskola igazgatásába, az iskola ellenőrző tanácskozásába. De mind e tanácsokban az iskola orvosának kell adni a döntő szót. Ma az iskola orvosi állomás a tornatanár után következik s ez is nem is annyira tanár, hanem csak tanító, a ki Debrecenben is 30 egynehány órán tanít. Ugyan mi történhetik a vidéken?

Roszbabb már nem történik annál, hogy az egészséges gyermek testileg lelkileg megroskad. Rövidlátó lesz, jobb vállal fejlődik, gerince elferdül, lelke megvénül, hamar elfárad s kora vén, idegbeteg ember lesz belőle. Ime átadunk az iskolának egészséges gyermekeket s kapunk sokszor lefonnyadt tudós nyomorékokat. S milyen ez a tudás is legtöbbször! A szó s nem a valóság nyomul tanításainkban előtérbe. Így történik aztán, hogy a gyermek és a természet, a világ, a valóság közzé az iskolai tanulás válaszfalakat rak s a tanuló csak szavakon keresztül lát, ha egyáltalában lát, de sem szemének, sem kezének sem érzékeinek a megismerésére nézve hasznát nem veszi. Annál inkább a gonoszságra.

Méltatlankodjunk hát a gonosz eredmények felett, a melyek az iskola aratásában jobb és balfelől mutatkoznak. Ne is fogjuk pártját a rosztúra tért gyermekeknek. Azonban a helyzet szánására nézve tegyünk mégis valamit és jól megértjük, hogy a mostani helyzetért nem az egyének sem a tanár, sem a tanuló, hanem a rendszer a felelős. Ez a rendszer tudatlanságban fogantatott, szolgaságban él és szeretetlen, inhumanus. Töröljük el tehát és elsősorban a rab-szolgaságot. Küszöböljük ki a felesleges tudást, de az áltudást s a hazugságot is irtsuk s mindent a szeretetre építünk.

Szüntessük meg az iskola absolutizmusát, a humanitást tegyük a tanulás alapelvévé. Kevesebbet de jobban tanítsunk s a jó iskolát, a jó tanítót mindennél feljebb becsüljük. Az emberiség jóltevői és legnagyobb emberei ők és azoknak is kell lenniök. De az emberiség legdrágább kincsei a gyermekek is. Ők a jövő, a haladás a tökéletesedés és azokká is kell neveltetniök. De ez alig lehetséges a mostani viszonyok közt és a mai iskolákban, miknek padjait mint kinzó eszközöket a muzeumokban fogják még valaha mutogatni.

Dr. Ferenczy Gyula.

Kulturánk jövőjéről.

Wlassics Gyula megnyitó beszéde a könyvtárak kongresszusán Pécsen.

A Muzeumok és Könyvtárak Országos Szövetségét két elv vezérelte, midőn elhatározta, hogy közgyűléseit nemcsak a fővárosban, de a vidék nagyobb városaiban is tartja. Az egyik az volt, hogy vele a kultura tervezett decentralizációjának gondolatához fűzött nagy művelődési és nemzeti érdekeket szolgálja. A másik, hogy elismerésének adjon kifejezést az ország ama közművelődési és gazdasági gócpontjai iránt, melyek a nemzeti művelődés komoly munkájából törhetetlen buzgalommal vették ki részüket. Lehetett-e helyesebben megválasztani a helyet és időpontot, a hol és a mikor a Muzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsának ez évi munkásságáról beszámolunk, mint a mikor Pécs szabad királyi város törvényhatóságát a Muzeumok és Könyvtárak Országos Szövetsége éppen nagy gazdasági és közművelődési ünnepnapjainak fényében kereste föl. Akkor, midőn újabb bizonyítékát szolgáltatott a város polgárai ama élénk érzéküknek, melylyel a modern gazdasági és szellemi haladás egyik elsőrendű tényezőjének az országos gazdasági és iparkiallításnak tették színhelyévé a délnyugati Magyarország e fényes multu, a jelen polgári erényeinek és képességeinek nagy jövőre biztató jegyében álló városukat.

Ebben az évben nem lehetett méltóbban szolgálni azt a két vezérlő gondolatot, melyek szövetségünk közgyűlése helyének megválasztásában irányadók.

Meg is hajtuk mindenekelőtt zászlónkat ama közművelődési érdemek előtt, melyeket Pécs városa a magyar kultura ügyének szolgálatában a történelmi időközön keresztül a mai napig legtöbbször saját erejéből jó és rossz időkben erkölcsi kincsül gyűjtött.

És másfelől talán soha sem volt alkalomszerűbb, ha éppen ma, midőn Pécs városának e fényes kiállításban is kifejezésre jutott kulturértékét közvetlenül szemlélhetjük, mi, kiknek föladatunk a művelődés föltételeit könyvtárainkkal és muzeumainkkal az ország egész területén hozzáférhetőkké tenni — a közművelődési erők arányos szétszórásának — a közművelődési decentralizációnak mindennél fontosabb hatásáról elmélkedünk.

Alkalomszerűvé teszi ennek a kérdésnek mélyebb elemzését az a nemrég közzétett két miniszteri rendelet is, melyet a magyar közművelődés idealizmustól áthatott, nagynevű hivatalos vezére, Apponyi Albert gróf néhány héttel előbb a közoktatási tanácsshoz intézett.

Mindnyájan büszkék lehetünk az ország fővárosának szédületes fejlődésére és emelkedésére. Mi volt természetesebb, mintsem akkor, midőn a nemzet ezelőtt negyven évvel önmagának visszaadott, minden tényező és pedig lehető rövid idő alatt nagygyá, hatalmassá kívánta tenni hazánk fővárosát. Hazánk fővárosának sok irányban fogyatékos szellemi és gazdasági művelődési intézményei erre bőven rászorultak. Erre kellett az első évtizedben összehozni minden erőnket. Ez így volt jól. A haza fővárosának hatalmasnak, a nemzet fényének, büszkeségének kell lennie és ezért bármely áldozatra is késznek kellett lennünk a multban és késznek kell lennünk a jövőben is.

De már akkor is teljes tudatossággal fölismerte minden gondolkozó elme, hogy a magyar állam és társadalom további fejlődésében irányadónak kell lenni

annak a gondolatnak, hogy szellemi gazdálkodásunkban hazánk egyetemes és egyenletes fejlődését minél célravezetőbb eszközökkel biztosítsuk. Jól tudták akkor is, hogy az emberi szervezetben is a szív és agy tulteretése a többi szerv elsatnyuló benulására vezethet.

Az nem baj, sőt igen természetes, hogy annak a rohamos fejlődésnek, melyet az új Magyarország negyven év óta tett, hazánk fővárosára a legnagyobb osztályrész jutott. Baj csak az volna, ha a továbbfejlődésben az elosztás arányossága követelményét szem elöl tévesztenők, mert az kétségtelen, hogy csak az egészségesen elosztott belterjes művelődés lehet igazán gyümölcsöző. Ha az ország minden részében kimagasló minél több, az egységés eszmények és közös munka által áthatott közművelődési középpont veszi körül az ország fővárosát, annál nagyobb erőt jelent a magyar műveltség hatalma.

Ezért szükséges, hogy minden törekvésünket arra irányozzuk, hogy a tiszteletreméltó hagyományok által hordozott és a jelen élet követelményeinek megfelelő gazdasági és művelődési gócpontjainkat állami eszközökkel is iparkodjunk erősíteni és továbbfejleszteni.

Hogy meddővé válhatik az egyes helyre összpontosított legmélyebben művelt kultúra is, ha azt a szellemi gazdálkodás pusztasága venné körül ennek igazságát csaknem mindenütt fölismerték.

Minden szó el szokott hangzani a pusztában — éppen így még a legfejlettebb kultúra szava is elhangzik, ha azt a pusztába kiáltanak.

Különösen nekünk magyaroknak, köteletségünk a történelmi alakulások között természetesen kifejtett és tovább föntartható művelődési központokat fölvirágzásuk föltételeinek megteremtésével gondosan ápolni, mert ezek nemcsak a magyar közművelődés, de ezzel együtt a magyar nemzeti egység ápolói és föntartói is.

Nagy hiba a nemzeti és állami egység gondolatát összetéveszteni a központosítás gépies szervezetével. A magyar állam egységét nem azzal szolgáljuk hatékonyan ha minden tudományos és művészeti, gazdasági és irodalmi, államszervezeti és közigazgatási intézményt egy középpontban halmozzunk föl.

Egy ideig nálunk is kísértett az a fogalomzavar, mely abból indult ki, hogy a központosítás mechanikus szervezetében van a nemzeti egység legbiztosabb támasza. Talán ez az oka, hogy csak egy példát hozzak föl, hogy az önkormányzati szervek épségbentartása mellett is megteremtettük a közigazgatás területén az aprólékos ügyeknek miniszteriális hivatalszobákban a legnagyobb szélsőségig összpontosított rendszerét.

A mi hazánkban nemcsak hogy féltetni nem lehet a nemzeti egység gondolatát a közművelődési intézmények decentralizációjától, hanem ez annak nélkülözhetetlen föltétele. Minél kifejtettebb a magyar vidéki városi élet, annál annál magasabb a nemzeti műveltség foka és ezzel együtt annál hatalmasabb is a nemzeti gondolat, a magyar hazafiság egységének eszméje is, mert a magyar városok már fejlődésük mai fokán is, ámbár a városi élet számos föltételeinek érdekében még ezentul kell igazán dolgoznunk, a nemzeti újjászületés igen jelentékeny tényezőiként szerepelnek.

Csodálkozás vett rajtam erőt, midőn egy különben mindnyájunk tiszteletét bíró magyar tudós, a Magyar Tudományos Akadémia egyik ünnepi ülésében, nem is nagyon régen azt hirdette, hogy a vidék a nagy nemzeti eszmemozgalmaktól és irodalmi áramlatoktól távol marad, hogy „odakinn bizonyos fásultság és kö-

zöny észlelhető, a mi a művelődésre és közhaladásra csak ártalmas visszatással lehet.”

En a sötét színezés helyett világosabb képet látok. En nem látom sem a közönyt, sem a fásultságot. Nem látom sem a nagy nemzeti, sem a művelődési érdekek iránt. Sőt bámulom, hogy aránylag igen rövid idő alatt mily hatalmas arányokban haladt a vidéki városok közművelődési élete. Mennyivel fogékonyabbá vált a művészet s irodalom kérdései iránt. Mindaz, a mi a művelődési élet finomabb, színes és üde virága, melegágyra talál ma már nagyobb vidéki városainkban. Csak hasonlítsa össze valaki azt a művelődési mozgalmat, a mely ma járja át a magyar vidéki város életét azzal, miben néhány évtizeddel azelőtt merült ki annak művelődési élete. Az összehasonlítás eredménye föl-emelő lesz. Ma a muzeumok, könyvtárak ügye, a képzőművészet, a zene a nagyobb vidéki város közművelődési életének tartalmát képezik.

Irodalmi társaságok tartják ébren a vidék nagy városaiban is a magyar irodalmi érdekek ápolását. Az ugynevezett szabad tanítás minden eszközhöz szívesen nyulnak. Egyetemekért versenyeznek, kulturházakat emelnek, vagy ilyeneket a legkomolyabb és legkedvesebb gondoskodásuk tárgyává teszik.

Hol van a közöny, hol van a fásultság? Csak gazdasági életünk erősödjek, csak belterjes mezőgazdasági kulturánakkal párhuzamosan, iparunk, kereskedelmünk virágozzék, a magyar városok minden áldozatra készen állnak a művelődés nélkülözhetetlen föltételeinek megalkotásában. Hisz nyomasztó gazdasági helyzet mellett is igen sok városunk erejének végső megfeszítéséig iparkodik a városi élet művelődési föltételeit megteremteni. Azok vagy a pesszimizmus sötétlátói, a kik ezt tagadják vagy azok közé tartoznak, a kik a művelődési élet fejlődésében nagy ugrásokat követelnek. A kik elfelejtik, hogy valamint a természetben, úgy az erkölcsi világrendben is a fejlődés törvénye az érés fokozatosságát követeli. A tulkora érés ritkán jele az egészséges fejlődésnek. Az imponderabiliák finomabb légkörében nem lehet kilométermutatóval lemérni a hálaadás utját. Azután ne felejtsek, hogy a „tubalaras“-ák a közművelődés terén nincsenek. Csodák, meglepetések itt nem történnek. A legnagyobb lángész sem képes egy csapásra nagy eredményeket rögtönözni. Ehhez előzmény, egymásba kapcsolódó hagyomány és csaknem mindenkinek összefogó munkája szükséges. Az evolúció nagy utjain összekötő aranyfonál vezet. Egyik időszak, egyik kormányzat, egyik törvényhozás, egyik nemzedék azért tehet koronkint nagyobb, erőteljesebb lépéseket, mert a másik időszaknak, a másik kormányzatnak, a másik törvényhozásnak, a másik nemzedéknek gyakran a sokaság által alig észrevehető munkájába kapcsolódhatnak.

Hála Isten! Nem előlről kell itt mindent kezdeni, csak erélyesen kell tovább dolgozni.

Hasonlítsuk csak össze városaink mai polgári népességét, mai belső életét, a nem is olyan nagyon távoli idők világával és látni fogjuk, hogy a magyar városok fölszívó ereje nemcsak gazdasági jelentőségükre, de ma már a szellemi erők tömörülésére is visszavezethető. A különféle közművelődési intézetek, gyűjtemények, könyvtárak, képcsarnokok, iskolák a statisztikusok számadatokkal igazolt állítása szerint a városi fölszívó erő tényezőiként szerepelnek. A céltudatos kulturpolitika föladata, hogy megteremtsen minden föltételt, mely a magyar városi élet szellemét erősítse. Meg is fogja teremteni. Annyi művelődési készséget, fogékonytságot,

nemes hevületet, annyi egészséges érzéket tanusítanak városaink a közeli évtizedekben, hogy csak összefoglaló, tervszerű vezetésre van szüksége és a nagy eredmények elmaradhatatlanok. Nem kulturintézmények egy helyre való merev összpontosítására van szükség, de a különféle városokban gyökeredző művelődési intézmények összefoglaló gondozására. A városi szellemi életének — véleményem szerint — föltétlenül a saját talajukon kell gyökereznie. A nagy vidéki metropolisokban legyen valódi otthona tudománynak és művészetnek. Legyen saját muzeuma, melyben gyökerét lelje a történeti hagyomány, a művészet, a képző és iparművészet iránt táplált érdeklődés. Nem oly muzeumot értünk, mely csak megőrzi a régi idők tárgyait, hanem olyant, mely okszerű tanításaival és berendezésével a nagy sokaság művelődését könnyítvén meg, arra nemesítőleg, fölemelőleg hat. Szükséges, hogy ezek a muzeumok minden izükben fejlesztő tényezői legyenek a nagy sokaság ismeretének, művelődésvágyának és izlésének. Az ugynevezett szabad tanítás buzgó munkásai is legyenek első sorban a város tanárai, tanítói és tudósai. Ez nem gátolja, sőt elkerülhetetlenül szükségessé teszi a szerves összefüggést az ország egész területét átfogó szabad tanítási szervezettel. A tudományt műveljék a főváros mellett a nagyobb városok egyetemi színvonalra emelt főiskolái, állítsunk azokhoz méltó helyen és számban egyetemet, műegyetemet. Than Károly, Kulturánk és a természetbuvárkodás című nagyértékű nem rég megjelent tanulmányában fölkiált: egyetemeink számát három helyett legalább hatra kellene fölemelni. A tudósnak e vágyán a mélyebben nem gondolkozók, sőt talán még az ugynevezett államférfiak közül is sokan mosolyogva térnek napirendre. Pedig, ha van komoly intelem e nemzethez: ugy ez a legkomolyabb, melyet napjainkban hallhattunk. Természetesen az ezen intelmen mosolygók csakis elszigetelten a felsőbb tanítás szükségleteinek rideg megítéléséből indulnak ki. De elfelejtjük, hogy a nemzet a tudományos buvárkodásra, a tudomány igazságainak földerítésére, a fölfedezések lehetőségére a szükséges intézményeket meg nem alkotja, az lemond a művelődésnek valódi alapjáról. A bizonyításra nem szoruló tétel az ma már, hogy valamely nemzet kulturájának tartalma, iránya, sőt az egész nemzet gondolkodásmódja is a legbensőbb, a legközvetlenebb összefüggésben van a nemzetnek a tudományos buvárkodás terén kifejtett munkájával és e munkának eredményével. Kulturállam csak az lehet, a mely állam a tudományok önálló fejlesztéséből is kiveszi osztályrészét. Ezért en nem annyira a tanítás igényének szempontjából tartom elkerülhetetlenül szükségesnek a több egyetem fölállítását, hanem főleg azért, hogy másik nagy hivatását, a tudomány önálló művelését gondozhassa. Legyen nyugodt, biztos, minden tudományos eszközzel fölszerelt elegendő hely azok számára, kik a tudomány buvárkodásának, önálló fejlesztésének kemény munkájával akarják nemzetük közművelődését szolgolni.

Minél több klasszikus értelemben vett óciumra alkalmas állomáshelye lesz az ország közművelődési intézményeinek, annál biztosabb a remény, hogy a tudomány önálló művelésének, az igazságok fölfedezésének munkájában eredményesen osztozhatnak nemzetünk. Gondoskodni kell természetesen — és ha szükséges kérelhetetlen szigorral — arról is, hogy mellékfoglalkozások el ne vonják a tudóst munkájától. Ennek azonban elengedhetetlen föltétele, hogy a nemzeti közfelfogás a tudományos foglalkozást méltóan értékelni is tudja.

Életszükséglet ma már nálunk, hogy a tudomány,

művészet minél több igazi otthont találjon. Minél több érdeklődési középpont legyen, melyek magukhoz vonják a műveltségre vágyó sokaságot. Virágzó vidéki kultúra adhat csak erőt a főváros és a magyarság kulturavilágának. Innen kell fölszállni az egészséges, a tudományt, művészetet éltető légáramlatnak. E nélkül megfuladhatunk, ezzel csodás eredményeket érhetünk el. Akkor fognak előttünk igazán megnyilni a gazdag magyar termőföld, legértékesebb bányái, mert ekkor jönnek napfényre nagy arányokban a nemzeti lélek mélyén szunnyadó eredeti kultúraerők. Ezek azok az erők, melyek hivatva vannak e földön megteremteni a magyar kulturaegységet. Ekkor vonzzuk igazán magunhoz azokat, a kik rokonszenveznek velünk. Ekkor hallgatnak el ellenségeink, ha látják, hogy gránitnál is keményebb talajon, az önálló eredeti magyar műveltség talaján áll és épít tovább a nemzet. Ezért az eszményért kell nekünk minden erőfeszítéssel egyéni működésben és intézményekben céltudatosan dolgoznunk. E cél szolgáltatásban kell lefolyni a magyar iskolaéletnek, az iskolán kívüli tanításnak, sőt — a mi mindennél sokkal föbb — e cél keretébe kell illeszkedni az egész magyar állami életnek alkotmányban és közigazgatásban egyaránt. Ne felejtjük soha, hogy a magyar hazafiság, a magyar nemzeti gondolat is a magasba csak úgy repüülhet, ha az önálló magyar műveltség szárnyain emelkedik.

És törhetetlenül bizom nemzetem erejében és kiváló képességeiben. Bizom nemzetem nagy hivatásában. Az a csont, vér és velő, mely föntartott bennünket ezred éven át — hatalmassá, élétezőssé fogja fejleszteni az önálló magyar kulturát. Lelkesíteni fog mindnyájunkat az a tudat, hogy a második ezredévek csak ez az utlelevele. Erre az utlevélre minden komoly fia e hazának rá fogja irni szilárd, törhetetlen munkája jegyét.

Igen! A szilárd, törhetetlen munkának jegyét! Annak a munkának, mely nem merül ki az első állomásokon, de acélzott erővel a kitűzött célokat éri el, vagy a hol ez a kitűzött cél fclénk az eszmény elérhetetlen magaslatáról fénylik, legalább azok közelségéig jut.

Nem szabad nekünk a nagy célok nehéz útján a csüggedés, ingadozás rabjaivá válnunk. Mint a sarkcsillagot a vándor, ugy kövessük mi is szünet nélkül az egyik legnagyobb államférfiu intelmét, hogy az ingatag és változékony erő csak elpazarolt erő, mely célt nem érhet soha.

A csüggedés és ingatagság volna a mi egyedüli veszedelmünk, ennek átkától mentse Isten nemzetünket — ezt kérjük és erőnkbe bizva dolgozunk citartással a magyar közművelődés nagy céljaiért és nemzeti érdekeiért. A közgyűlést ezennel megnyitom.

* * *

Ez a beszéd még nálunk is Oktoatájában is revelatio számba mehet. Azok a miket Wlassics a vidéki kulturális központok, egyetemek nagy fontosságáról, és hivatásáról elmond; a miket a műveltség első sorba helyezésétől előad mind, mind arany igazságok. Az a szép világitás pedig mely az egészen előmlik, a szabad felfogás, mely a régi iskola hagyományait a leghivebben képviseli, a mai klerikális világban valóságos szenzáció jellegével hat. Ez a beszéd a modern, a jövő Magyarország programmbeszéde, jó lesz azért, ha mi is megismerjük.

Szerk.

annak a gondolatnak, hogy szellemi gazdálkodásunkban hazánk egyetemes és egyenletes fejlődését minél célravezetőbb eszközökkel biztosítsuk. Jól tudták akkor is, hogy az emberi szervezetben is a szív és agy tulterhelése a többi szerv elsatnyuló bénulására vezethet.

Az nem baj, sőt igen természetes, hogy annak a rohamos fejlődésnek, melyet az új Magyarország negyven év óta tett, hazánk fővárosára a legnagyobb osztályrész jutott. Baj csak az volna, ha a továbbfejlődésben az elosztás arányossága követelményét szem elöl tévesztenők, mert az kétségtelen, hogy csak az egészségesen elosztott belterjes művelődés lehet igazán gyümölcsöző. Ha az ország minden részében kimagasló minél több, az egység eszmények és közös munka által áthatott közművelődési középpont veszi körül az ország fővárosát, annál nagyobb erőt jelent a magyar műveltség hatalma.

Ezért szükséges, hogy minden törekvésünket arra irányozzuk, hogy a tiszteletreméltó hagyományok által hordozott és a jelen élet követelményeinek megfelelő gazdasági és művelődési gócpontjainkat állami eszközökkel is iparkodjunk erősíteni és továbbfejleszteni.

Hogy meddővé válhatik az egyes helyre összpontosított legmélyebben művelt kultúra is, ha azt a szellemi gazdálkodás pusztasága venné körül ennek igazságát csaknem mindenütt fölismerték.

Minden szó el szokott hangzani a pusztában — éppen így még a legfejlettebb kultúra szava is elhangzik, ha azt a pusztába kiáltanak.

Különösen nekünk magyaroknak, kötelességünk a történelmi alakulások között természetesen kifejtett és tovább fentartható művelődési központokat fölvirágzásuk feltételeinek megteremtésével gondosan ápolni, mert ezek nemcsak a magyar közművelődés, de ezzel együtt a magyar nemzeti egység ápolói és főtartói is.

Nagy hiba a nemzeti és állami egység gondolatát összetéveszteni a központosítás gépies szervezetével. A magyar állam egységét nem azzal szolgáljuk hatékonyan ha minden tudományos és művészeti, gazdasági és irodalmi, államszervezeti és közigazgatási intézményt egy középpontban halmozzunk föl.

Egy ideig nálunk is kísértett az a fogalomzavar, mely abból indult ki, hogy a középpontosítás mechanikus szervezetében van a nemzeti egység legbiztosabb támasza. Talán ez az oka, hogy csak egy példát hoztak föl, hogy az önkormányzati szervek épségbentartása mellett is megteremtették a közigazgatás területén az aprólékos ügyeknek miniszteriális hivatalszobákban a legnagyobb szélsőségig összpontosított rendszerét.

A mi hazánkban nemcsak hogy féltetni nem lehet a nemzeti egység gondolatát a közművelődési intézmények decentralizációjától, hanem ez annak nélkülözhetetlen feltétele. Minél kifejtettebb a magyar vidéki városi élet, annál annál magasabb a nemzeti műveltség foka és ezzel együtt annál hatalmasabb is a nemzeti gondolat, a magyar hazafiság egységének eszméje is, mert a magyar városok már fejlődésük mai fokán is, ámbár a városi élet számos feltételeinek érdekében még ezentúl kell igazán dolgoznunk, a nemzeti újjászületés igen jelentékeny tényezőiként szerepelnek.

Csodálkozás vett rajtam erőt, midőn egy különben mindnyájunk tiszteletét bíró magyar tudós, a Magyar Tudományos Akadémia egyik ünnepi ülésében, nem is nagyon régen azt hirdette, hogy a vidék a nagy nemzeti eszmemozgalmaktól és irodalmi áramlatoktól távol marad, hogy „odakinn bizonyos fásultság és kö-

zöny észlelhető, a mi a művelődésre és közhaladásra csak ártalmas visszatással lehet.”

En a sötét színezés helyett világosabb képet látok. En nem látom sem a közönnyt, sem a fásultságot. Nem látom sem a nagy nemzeti, sem a művelődési érdekek iránt. Sőt bámulom, hogy aránylag igen rövid idő alatt mily hatalmas arányokban haladt a vidéki városok közművelődési élete. Mennyivel fogékonyabbá vált a művészet s irodalom kérdései iránt. Mindaz, a mi a művelődési élet finomabb, színes és üde virága, melegágyra talál ma már nagyobb vidéki városainkban. Csak hasonlítsa össze valaki azt a művelődési mozgalmat, a mely ma járja át a magyar vidéki város életét azzal, miben néhány évtizeddel azelőtt merült ki annak művelődési élete. Az összehasonlítás eredménye fölemelő lesz. Ma a muzeumok, könyvtárak ügye, a képzőművészet, a zene a nagyobb vidéki város közművelődési életének tartalmát képezik.

Irodalmi társaságok tartják ébren a vidék nagy városaiban is a magyar irodalmi érdekek ápolását. Az ugynevezett szabad tanítás minden eszközéhez szívesen nyulnak. Egyetemekért versenyeznek, kulturházakat emelnek, vagy ilyeneket a legkomolyabb és legkedvesebb gondoskodásuk tárgyává teszik.

Hol van a közöny, hol van a fásultság? Csak gazdasági életünk erősödjék, csak belterjes mezőgazdasági kulturánakkal párhuzamosan, iparunk, kereskedelmünk virágozzék, a magyar városok minden áldozatra készen állnak a művelődés nélkülözhetetlen feltételeinek megalkotásában. Hisz nyomasztó gazdasági helyzet mellett is igen sok városunk erejének végső megfeszítéséig iparkodik a városi élet művelődési feltételeit megteremteni. Azok vagy a pesszimizmus sötétlátói, a kik ezt tagadják vagy azok közé tartoznak, a kik a művelődési élet fejlődésében nagy ugrásokat követelnek. A kik elfelejtik, hogy valamint a természetben, úgy az erkölcsi világrendben is a fejlődés törvénye az érés fokozatosságát követeli. A tulkora érés ritkán jele az egészséges fejlődésnek. Az imponderabiliák finomabb légkörében nem lehet kilométermutatóval lemérni a hálaladás utját. Azután ne felejtsek, hogy a „tubalaras“-ák a közművelődés terén nincsenek. Csodák, meglepetések itt nem történnek. A legnagyobb lángész sem képes egy csapásra nagy eredményeket rögtönözni. Ehhez előzmény, egymásba kapcsolódó hagyomány és csaknem mindenkinek összefogó munkája szükséges. Az evolúció nagy utjain összekötő aranyfonál vezet. Egyik időszak, egyik kormányzat, egyik törvényhozás, egyik nemzedék azért tehet koronkint nagyobb, erőteljesebb lépéseket, mert a másik időszaknak, a másik kormányzatnak, a másik törvényhozásnak, a másik nemzedéknek gyakran a sokaság által alig észrevehető munkájába kapcsolódhatik.

Hála Isten! Nem előről kell itt mindent kezdeni, csak erőlesen kell tovább dolgozni.

Hasonlítsuk csak össze városaink mai polgári népességét, mai belső életét, a nem is olyan nagyon távoli idők világával és látni fogjuk, hogy a magyar városok fölszívó ereje nemcsak gazdasági jelentőségükre, de ma már a szellemi erők tömörülésére is visszavezethető. A különféle közművelődési intézetek, gyűjtemények, könyvtárak, képesarnokok, iskolák a statisztikusok számadatokkal igazolt állítása szerint a városi fölszívó erő tényezőiként szerepelnek. A céltudatos kulturpolitika föladata, hogy megteremtse minden feltételt, mely a magyar városi élet szellemét erősítse. Meg is fogja teremteni. Annyi művelődési készséget, fogékonyságot,

nemes hevületet, annyi egészséges érzéket tanusítanak városaink a közeli évtizedekben, hogy csak összefoglaló, tervszerű vezetésre van szüksége és a nagy eredmények elmaradhatatlanok. Nem kulturintézmények egy helyre való merev összpontosítására van szükség, de a különféle városokban gyökeredző művelődési intézmények összefoglaló gondozására. A városi szellemi életének — véleményem szerint — föltétlenül a saját talajukon kell gyökereznie. A nagy vidéki metropolisokban legyen valódi otthona a tudománynak és művészetnek. Legyen saját muzeuma, melyben gyökerét lelje a történeti hagyomány, a művészet, a képző és iparművészet iránt táplált érdeklődés. Nem oly muzeumot értünk, mely csak megőrzi a régi idők tárgyait, hanem olyant, mely okszerű tanításaival és berendezésével a nagy sokaság művelődését könnyítvén meg, arra nemesítőleg, főlemelőleg hat. Szükséges, hogy ezek a muzeumok miúgyon izükben fejlesztő tényezői legyenek a nagy sokaság ismeretének, művelődésvágyának és izlésének. Az ugynevezett szabad tanítás buzgó munkásai is legyenek első sorban a város tanárai, tanítói és tudósai. Ez nem gátolja, sőt elkerülhetetlenül szükségessé teszi a szerves összefüggést az ország egész területét átfogó szabad tanítási szervezettel. A tudományt műveljék a főváros mellett a nagyobb városok egyetemi színvonalra emelt főiskolái, állítsunk azokhoz méltó helyen és számban egyetemet, műegyetemet. Than Károly, Kulturánk és a természetbúvárkodás című nagyértékű nem rég megjelent tanulmányában fölkiált: egyetemünk számát három helyett legalább hatra kellene fölemelni. A tudósnak e vágyán a mélyebben nem gondolkozók, sőt talán még az ugynevezett államférfiak közül is sokan mosolyogva térnek napirendre. Pedig, ha van komoly intelem e nemzethez: úgy ez a legkomolyabb, melyet napjainkban hallhattunk. Természetesen az ezen intelmen mosolygók csakis elszigetelten a felsőbb tanítás szükségleteinek rideg megítéléséből indulnak ki. De elfelejtik, hogy a nemzet a tudományos búvárkodásra, a tudomány igazságainak földterítésére, a fölfedezések lehetőségére a szükséges intézményeket meg nem alkotja, az lemond a művelődésnek valódi alapjáról. A bizonyításra nem szoruló tétel az ma már, hogy valamely nemzet kulturájának tartalma, iránya, sőt az egész nemzet gondolkodásmódja is a legbensőbb, a legközvetlenebb összefüggésben van a nemzetnek a tudományos búvárkodás terén kifejtett munkájával és e munkának eredményével. Kulturállam csak az lehet, a mely állam a tudományok önálló fejlesztéséből is kiveszi osztályrészét. Ezért en nem annyira a tanítás igényének szempontjából tartom elkerülhetetlenül szükségesnek a több egyetem fölállítását, hanem főleg azért, hogy másik nagy hivatását, a tudomány önálló művelését gondozhassa. Legyen nyugodt, biztos, minden tudományos eszközzel fölszerelt elegendő hely azok számára, kik a tudomány búvárkodásának, önálló fejlesztésének kemény munkájával akarják nemzetük közművelődését szolgolni.

Minél több klasszikus értelemben vett óciurnra alkalmas állomáshelye lesz az ország közművelődési intézményeinek, annál biztosabb a remény, hogy a tudomány önálló művelésének, az igazságok fölfedezésének munkájában eredményesen osztozhatik nemzetünk. Gondoskodni kell természetesen — és ha szükséges kéréssel — a szigorral — arról is, hogy mellékfoglalkozások el ne vonják a tudóst munkájától. Ennek azonban elengedhetetlen föltétele, hogy a nemzeti közfelfogás a tudományos foglalkozást méltóan értékelni is tudja.

Életszükséglet ma már nálunk, hogy a tudomány,

művészet minél több igazi otthonot találjon. Minél több érdeklődési középpont legyen, melyek magukhoz vonják a műveltségre vágyó sokaságot. Virágzó vidéki kultúra adhat csak erőt a főváros és a magyarság kulturavilágának. Innen kell fölszállni az egészséges, a tudományt, művészetet éltető légáramlatnak. E nélkül megfuladhatunk, ezzel csodás eredményeket érhetünk el. Akkor fognak előttünk igazán megnyílni a gazdag magyar termőföld, legértékesebb bányái, mert ekkor jönnek napfényre nagy arányokban a nemzeti lélek mélyén szunnyadó eredeti kultúraerők. Ezek azok az erők, melyek hivatva vannak e földön megteremteni a magyar kultúraegységet. Ekkor vonzzuk igazán magunkhoz azokat, a kik rokonszenveznek velünk. Ekkor hallgatnak el ellenségeink, ha látják, hogy gránitnál is keményebb talajon, az önálló eredeti magyar műveltség talaján áll és épít tovább a nemzet. Ezért az eszményért kell nekünk minden erőfeszítéssel egyéni működésben és intézményekben céltudatosan dolgoznunk. E cél szolgálatában kell lefolyni a magyar iskolaéletnek, az iskolán kívüli tanításnak, sőt — a mi mindennél sokkal föbb — e cél keretébe kell illeszkedni az egész magyar állami életnek alkotmányban és közigazgatásban egyaránt. Ne felejtjük soha, hogy a magyar hazafiság, a magyar nemzeti gondolat is a magasba csak úgy repülhet, ha az önálló magyar műveltség szárnyain emelkedik.

És törhetetlenül bizom nemzetem erejében és kiváló képességeiben. Bizom nemzetem nagy hivatásában. Az a csont, vér és velő, mely föntartott bennünket ezred éven át — hatalmassá, élétevéssé fogja fejleszteni az önálló magyar kulturát. Lelkesíteni fog mindnyájunkat az a tudat, hogy a második ezredévnek csak ez az utlevele. Erre az utlevélre minden komoly fia e hazának rá fogja írni szilárd, törhetetlen munkája jegyét.

Igen! A szilárd, törhetetlen munkának jegyét! Annak a munkának, mely nem merül ki az első állomásokon, de acélzott erővel a kitűzött célokat éri el, vagy a hol ez a kitűzött cél félénk az eszmény elérhetetlen magaslatáról fénylik, legalább azok közelségéig jut.

Nem szabad nekünk a nagy célok nehéz útján a csüggedés, ingadozás rabjaivá válnunk. Mint a sarkcsillagot a vándor, úgy kövessük mi is szünet nélkül az egyik legnagyobb államférfiu intelmét, hogy az ingatag és változékony erő csak elpazarolt erő, mely célt nem érhet soha.

A csüggedés és ingatagság volna a mi egyedüli veszedelmünk, ennek átkától mentse Isten nemzetünket — ezt kérjük és erőnkbe bizva dolgozunk citartással a magyar közművelődés nagy céljaiért és nemzeti érdekeiért. A közgyűlést ezennel megnyitom.*

* * *

Ez a beszéd még nálunk is Oktoatájában is revelatio számba mehet. Azok a miket Wlassics a vidéki kulturális központok, egyetemek nagy fontosságáról, és hivatásáról elmond; a miket a műveltség első sorba helyezéséről előad mind, mind arany igazságok. Az a szép világítás pedig mely az egészen előmlik, a szabad felfogás, mely a régi iskola hagyományait a leghivebben képviseli, a mai klerikális világban valóságos szenzáció jellegével hat. Ez a beszéd a modern, a jövő Magyarország programbeszéde, jó lesz azért, ha mi is megismerjük.

Szerk.

Magyar Kir. Javító-intézeteinkről.

A mi fiainknak leányainknak, hazánk egyházunk jövője reményvilágainak mindegyeszig valóságos felnevelését öhajtó igentisztelt olvasóim bizonyára örömmel hallják és lehetőleg támogatni is igyekeznek azon napjainkban már hazánkban is örvendetesebb lendületet vett gyermekvédelmi törekvéseket, melyekben az állam a társadalommal összefogva, áldozatoktól vissza nem riadva buzgólkodik az elhagyatottság a nyomor miatt elpusztulásnak kitett kisdedeknek, és a megfelelő nevelés hiánya miatt erkölcsi romlásnak indult s a közérkölciségre közjólétre veszélyessé válható fiataloknak megmentésén, hasznavehető emberré való felnevelésén.

Az Országos Gyermekvédő Liga, nem csak figyelmünket kell hogy magára vonja, hanem kell hogy indítson bennünket támogatására azon szép céljának hogy az elhagyatott kisdedek mind Gyermekmenhelybe jussanak, a 10—15-ik életévek valamelyikében erkölcsi romlásnak indult, már oktatható, sőt kisebb kézimunkákon is foglalkoztatható kiskorúak pedig az egyesület által Rákoskeresztúron és Szegeden már létesített ilyen züllött gyermekek otthonában, neveltessenek egy évig, azután pedig ha itteni neveltetésüket siker követné tovább képeztetés céljából megfelelő privát helyre tésessenek, ha pedig itt kívánt javulást nem mutatnának akkor innen egy év után az egyenesen javítóintézetbe utaltakkal ezek is javítóintézetben neveltessenek 20-ik életévökig, mindaddig míg valamely életpályára képesíttetnek.

Mint reformátusokat is nagyon érdekelhetnek minket a magyar nemzeti erőt védő és nevelő minden törekvések és intézetek. Ezek közt leginkább kell hogy érdeklődjünk a mi javítóintézeteink iránt mert ezekben a mi református iskoláinkból való, de erkölcsi romlásnak indult fiaink és leányaink is neveltetnek. És ezekből itt bár odahaza se a szülők se a mi iskoláink nem bírtak velők az intézeti élet, tan és munkarend mellett a serdülés legveszedelmesebb korában is jóra való derék emberré neveltetnek! Az odahaza egyházközsegeinkben levő nagyon sok ilyen fiainkból azonban, mivel kisebb hibáikkal szégyelték őket a szülők és szégyellik is enyhébb büntetéssel javító kézbe adni, szülei szívők nagy tajdalmara, nagyobb szégyenökre, lesznek rémei és aztán közsegők terhére fogházak börtönök és fegyházak törzslakói. Ezen iskoláinkban eléggé nem neveltetett így eltévedt szerencsétlen fiainkat, a Jézus, az élet útjára vissza vezetni akaró ezen intézeteket nekünk keresztyéneknek természetesen becsülnünk és szeretnünk kell, még pedig ezeknek nagy magyar alföldünk minél több vidéken leendő felállításáért, működtetéséért, tenni, áldozni kész szeretettel! Így is becsülnénk, így is szeretnénk mi, csak mindnyájan ösmernénk úgy a hogy kell ez intézeteket, csak buzgólkodnánk mi is ezek megismerésén. Legnagyobb egyházkerületünk ezen nagybecsű egyházi és iskolai lapja bizonyára készséggel elősegíti ezen egyházi érdekeinket is szolgáló intézeteknek ismertetését az által is, hogy helyet ad hasábjain ezen soraimnak, melyekben magyar kir. javítóintézeteinkről írva, szólan kívánok mint javítóintézeti református lelkész röviden, ez intézetek létesüléséről, ezek mostani berendezéséről, működéséről és működésének áldásos voltáról.

Neveléstpótló vagy pótnivelő intézeteknek is nevezhetnénk javítóintézeteinket, mert ilyenek ezek való-

ban és ilyenekül voltak ezek tervezve legrégebb magyar büntetőjogunkban és a törvényhozás minden vonatkozó javaslataiból, határozataiból azt olvashatjuk ki, hogy a fiatalok büntetéseivel szemben az állami egyik legfőbb feladata úgy intézkedni, hogy ezek nem annyira büntetessenek, mint inkább pótlótanfolyamok ezeknek neveltetése, melynek hiánya okozta eltévedéseket. Az ilyen intézetek a hol nevelést pótló tanfolyamok vannak, nem annyira büntetéssel javító, mint inkább a szivtelen törvény szigorubb büntetésétől való megmentés céljából erkölcsi javulást vallásos nevelés pótlásával eszközölő intézetek vagy mondjuk: pótnivelőintézetek. Az 1792-iki büntető törvénytervezetben is ilyen nevelést pótló, kiegészítő helynek, Háznak jeleztek ez intézetet. Az 1843-iki vonatkozó javaslatban meg „iskolának“ és pedig olyan javító iskolának terveztek, a kerületi börtönök székhelyére felállítva az ilyen intézet, melyben kiskorú büntetettek az intézet nevének megfelelő bánásmóddal tanítassanak életkoruk 15—16-ik éve körül, míg ezen életkorukat meg nem haladják. Ezen humánus eszméket magokban foglaló javaslat törvényre nem emeltetett így csak jogtörténeti értékkel bíró zár javaslat megemlégtése után, javítóintézeteink felállításának előzményeiből jegyezzük meg általában még azt, hogy a szokásjogon alapuló büntetőítélkezés nálunk különösen 1848-ig egészen decentralizált volt; így a fiatalok büntetéseivel szemben való eljárásra vonatkozólag egységes alapon nyugvó intézkedés nem történhetett. Nem hozott ilyen az önkény uralom által életbe léptetett 1852-iki osztrák büntetőtörvénykönyv se. Az 1861-iki országbíró értekezlet annyit változtatott a régi büntetőjogon, hogy a rendi kiváltságokat eltörölte s a fiatalok bűnösök büntetését is humánusabbá tette.

A fiatalok kriminalitása ellen való küzdelemre az új büntető törvénynek kellett eszközöket adni a végrehajtó hatalom kezébe. És ezt az 1878. V. t.-c meg is tette több célszerű rendelkezéseivel, de főleg azzal, hogy a fiatalok büntetéseik részére elrendelte a javítóintézetek felállítását. Ezen törvénycikk 27 §. alapján, a fiatalok büntetéseik nevelése pótlására, erkölcse javítására, az igazságügyi kormány vonatkozó rendelkezései szerint felállított 1884-ben az aszói, 1886-ban a kolozsvári, 1895-ben a székesfehérvári, 1903-ban a kassai állami fiujavítóintézet és még 1895-ben a rákospalotai állami leányjavítóintézet.

Mindenik javítóintézet éien egy igazgató áll, a ki az igazságügyi minisztériumnak, mint felügyelő hatóságnak utasítását a vezetésére bizott intézetben betartja és betartatja s az intézet vallserkölcsei és anyagi felvirágoztatását első helyen és legbuzgóbban kell hogy munkálja. Tőle függetlenül csak a lelkészek és az orvosok járnak el kellő időben ez intézetekben kötelességek teljesítésében az igazgatóval; a tanári, nevelői, mérnöki és munkavezető erők többnyire mind benn laknak az intézetek parkszerűen gondozott szépen fásított telepén magánlakásokul épült egy emeletes szép házak részökre kijelölt, megfelelő, kényelmes lakosztályában. Az újabban épült kassai javítóintézetben már a római kath. és a református lelkész is benn lakik a IX-ik fizetési rangosztályba tartozók készpénzfizetésének és teljes ellátásának élvezetével. És ez előnyére van ez intézetnek a többiek felett, melyekbe csak istenitisztelet tartásra és hittani órákra járnak be a vallaserkölciség leghivatottabb, legelső őrői, nevelői a lelkészek. Az intézeti javító nevelés eszközeit két szóban fejezhetjük ki: tanítás és munka. E két eszközzel való nevelés célja az, hogy a többnyire vállastalanság és do-

logtalanság miatt eltévedt fiatakoruk itt: vallásos és munkás életre neveltessenek! Ezen intézetekben lehető otthonias, családi nevelésre törekvést jelez már az is, hogy a növendékek itt külön udvarokon álló egy emeletes szép tiszta házban „családonként” laknak. Minden családban van a rákospalotai leányjavitóban 25 (növendék) a többi fiujavitóban 20—20 növendék. Ilyen család van Rákospalotán 8. Aradon 14, Kassán, 12 Székesfehérváron 6 és Kozsváron 3. Minden családnak van egy feje, a ki okleveles, meglett koru gyakorlott és vallásos tanár vagy tanító. Ez a 20 növendéknek apa helyett apja, tanítója, nevelője a család minden ügyének intézője, azért a neve: Családfő. A növendékek testi-lelki épségének megőrzésében a családi rend és tisztaság megtartásában segítségére van a családfőnek, minden családban két jóra való munkavezető, a kik a családfővel felváltva még éjjel is a reájok bízott gyermekek közt vannak. Ezért van ezen családok lakásának emeletén lévő hálóteremben a gyermekek közt a munkavezetőnek hálófülkéje, a családfőnek pedig ugyanott elkülönítve egy kis csinos hálószobája. Földszint van a nappali terem, mely testi és szellemi táplálkozáshoz van igen jól felszerelve, mert ebben vannak egészséges tápláló étkekkel, mindég imádkozással kezdődő és végződő naponkénti rendes étkezések és a kisebbeknek az elemi népiskolai, a nagyobbaknak pedig az ipariskolai tanítások. Itt tartatnak a növendékek ének és zene órái, dal, zene és önképzőkori gyűlései. A székesfehérvári és a kozsvári javitóban ezen nappali termekben még kézműipart is végeznek, mesterséget, mint könyvkötészetet, szabóságot, pékséget is tanulnak. Rákospalotán már a női házi, kerti és kézi munkák végzéséhez és megtanulásához külön munkatermek vannak az intézetben berendezve. Kassán meg már a technika magasabb színvonalán álló gőzerőre járó gépekkel ellátott gyárszerű tanműhelyek vannak, melyekben a növendékek kiváló gépészmérnökök felügyelete alatt dolgozó kitűnő munkavezetők mellett a fa, a bőr és szövő, textilipar minden ágát a lehető legjobban megtanulhatják. Ilyen gépekkel ellátott nagyobb gyáripari tanműhelyek vannak az aszódi javitóban is és pedig a mezőgazdasághoz szükséges kocsigyártás, kovácsság, bodnárság, szijgyártás és a többi ezekhez szükséges mesterségek lehető alapos megtanulásához. A mezei gazdálkodáshoz szükséges ismereteket a kassai javitóban is megszerezhetik a növendékek a kertészi tanfolyamon, melyen a kertészet, szőlészeti, gyümölcsészet, földmívelés stb. gyakorlati tanítására van az intézet bekerített területen 30 hold jóminőségű szántó föld. Az intézet céljaira Kassa város által adott földterület ezenkívül 10 kat. hold. A kertészethez szükséges épületek felszereléseikkel, az üvegházak, a kertészek, szaktanárok s kertészek lakásai a művelhető földterület közelében a többi intézeti épületek mellett vannak. Itt vannak még: a nagy konyha, személyzetének lakásával, intézeti emeletes kórház, kézi gyógytárral, kitűnő felszereléssel, ápolók lakásával, orvosi rendelő szobával, Fürdőházak növendékek és intézeti tisztviselők részére berendezve. Kiemelkedő ponton vannak ez intézetekben az egyetemes igazgatósági épületek, melyekben Kassán és Aszódon az igazgatói gondnoki hivatalokon kívül ellenőrző hivatalok irodák is vannak. Ez épületben vannak a havonként tartatni szokott intézeti gyűlések termei, a diszgyűlési nagy tánctermek, a tisztí és az ifjusági könyvtárak. Itt vannak az elkülönítési szobácskák, melyek nem börtönszerű helyek, hanem csak egy személy részére megfelelően berendezett kis szobák, melyekbe az esetleg itt is hibázó engedet-

lenkedő növendéket az igazgató az illető lelkész és tanító vagy tanár meghallgatása után pár napra, legfeljebb pár hétre elhelyez azon célból, hogy azt csendes magányossága és a lelkésznek itteni naponkénti vallás-erkölcsi oktatása, az ezen intézetben is előjött hibájának bevallására, elhagyására, erkölcsi javulásra inkább indítsa, mint erre a többi növendékekkel együttvaló oktatásakor indíthatott. A makacsabb természetűek mint az otthon, úgy itt is valamelyes bűjtöléssel, de az otthonnál szigorubbán betartott bűjtöléssel s más ilyesmivel mint valamely kirándulástól vagy ünnepélytől elvonással stb. büntetnek, de súlyosabb testi fenytéssel munkaszaporitással sohasem. Nem hibát, bünt megtorló, hanem mindég csak javítani akaró itt a büntetés! A munkát nem meguntatni, hanem megkedveltetni kell itt a növendékekkel! Hogy nagyobb dolgot mennyire nem végeznek az itteni tanulók, ezt mutatja az, hogy itt az ő házi dolgaikon és a magok által választott iparságon kívül eső minden terhebb munkát napszamosok és erre ide kijáró rabok végeznek. A hivatalos helyiségek közelében vannak a hivatalszögák, kapusok, vízvezeték, villanyvilágítás, templom és gépkezelő személyzetek lakásai.

(Folyt. köv.)

Dávid Gyula
ref. lelkész.

TANÜGY.

Az igazgató tanítótság.

II.

Manapság boldog boldogtalan az öntudatos szervezkedéstől várja a gazdasági élet fellendülését. Nem itt a helye rámutatni, hogy ez a törekvés amennyire jogosult, éppen annyira célravezető is; de annál nyomatékosabban kell hangoztatnunk, hogy az erkölcsi és szellemi élet munkamezején való öntudatos szervezkedés, már nemcsak jogosult, de egyenesen az életösztön kényszerével bir. All ez különösen egyházi életünk munkásaira nézve s főképen a tanítókra vonatkoztatva.

Mondanom se kell, hogy a református tanítók öntudatos organizálását nem a tömegsztrájk intenciói, tehát gazdasági harcra való tömörülés szempontjából tartom szükségesnek, sőt! Az erkölcsi nevelést hovatovább eltíró áramlatok ellen, a mai sivár, lelketlen, rideg iskolai élet öntudatos átférfálására: az iskolának igazi erkölcsi nevelő intézetté alakítására kell a tanítók öntudatos szervezése. Es ez tisztán az egyetemes egyház feladata és pedig saját létele iránt való, kötelességszerű feladata. Mert az egyház vagy megtartja a maga iskoláit, vagy nem. Ha megtartja, akkor azokat nemcsak versenyképesekké kell tenni, hanem a történelmi tradícióknak megfelelőleg: a legigazibb nemzeti iskolák eszményi színvonalára kell emelnie. Ha pedig nem tartja meg iskoláit: önmagát se fogja megtarthatni. Nem, mert a mi népiskoláink az egyházzal, szakasztott abban a viszonyban vannak, amiben a gyermek a felnőtt emberrel. Az ember fogalmában ugyanis, benne van a gyermek is, épen úgy, mint az egyházban annak „ve-

teményes kertje." Ha gyermek nincs, nem lesz ember, ha az egyházi nevelés-oktatás megszűnik, nem lesz egyház. . . .

Az egyháznak a maga iskolái iránti kötelességét szépen lehetne tárgyalni az egyházat alkotó nép gazdasági életének szempontjából is. Mert amilyen bizonyos egyrésztől, hogy az erkölcsi és szellemi műveltség intenzív fokozása az egyháznak evidens kötelesség, olyan elvitázhatatlan igazság másrésztől, hogy a valláserkölcsön alapuló, becsületes műveltség terjesztése, a gazdasági élet fejlődésének is egyedüli biztos eszköze. És épen ez a megismerés győz meg bennünket arról, hogy az iskolák fejlesztésére fordított tőke, a jó földbe hullott mag hanyadával kamatozik, a szó szoros értelmében. Manapság pedig, az „öntudatos szervezkedés“ klasszikus korában, nincsen fontosabb iskolaügyi feladata a reform. egyháznak, mint népiskoláit, azok belső életének öntudatos szervezése révén, a kor színvonalára emelni.

Nálunk eddig alig történt valami a népiskolai oktatás belső életének, pedagógiai tervszerűség szerint való vezetésében. Szervezeti szabályzataink nagy általánosságban szólnak az iskolaszekek, a presbyteriumok hatásköréről, a melyek mindig inkább az iskolai dolgok külsőségeire, sem mint az iskola belső életének mivoltjára terjednek ki. Igaz, a presbyteriumoknak joguk és sok szabadságuk van idevonatkozólag is követni az okos progresszivitás protestans elvét; de részint az anyagi bajokkal való örökös küzködés, részint az iskola belső szervezésének lekicsinylése, részint a feltétlenül megkívántató szakértelem hiánya, részint a tanítók görcsös ragaszkodása a megszokotthoz, (a torma meg a fereg teóriája . . .) de mindenek lelett a magyarok ősi büne, a penészszagú konzervatívizmussal összefogott indolencia, a minek aztán nagyon a kezére játszik az a tusakodás, a melyben a mult és jelen erői mérköznek egymással: kerékkötői minden újításnak.

Az iskolaszekek, mondjuk, híven teljesítik kötelességeiket. Ez sem jelent többet, mint a tanítók ellenőrzését. Ki gondolhatna a mi iskolaszekekkel — általában — az oktatás erkölcsi és szellemi nivójának, a tanítói munka intenzitásának emelésére és az általános iskolapedagógia s az etikai és módszertani szempontok tudatos alkalmazására! Pedig ezek nélkül az iskola nem nevelő intézet, hanem az ó-kor rabszolgái munkáját végző tanítók dologháza.

Jól lehet, az egyes iskolafentartó egyháznak joguk van a saját iskolájuk belső életét úgy irányítani ahogy az országos törvények keretében célszerűnek tartják; van tudományunk olyan presbyteriumokról is, amelyek tanítótestületeiket hivatalos és hivatásos vezetés mellett, már addig is elkötelezték a havonkénti szaktanácskozások megtartására, amely tanácskozások eredményéről minden alkalommal tudomást vesz az iskolaszek, akár elnökének jelenléte, akár a tanácskozást vezető igazgató-tanító révén: mégis kívánatos volna ha minden egyházban, ahol háromnál több tanító működik, hivatalosan szervezetenek a tanítótestületek arra a nagyjelentőségű munkára, amely (pironkodhatunk erte!) ma már, jóformán csak a nemzetiségi felekezetek iskolájából hiányzik.

Fölöslegesnek tartjuk indokolni, hogy a tanítótestületek ilyen hivatalos, tehát kötelező szervezése: csakis a presbyterium által választott igazgató-tanító vezetése mellett lehetséges. De nem fölösleges rámutatni arra, hogy a helyi tanítótestületek öntudatosan szervezett, nagy munkaerejének, az itt csak általánosságban

érintett szempontok szerint való gyümölcsösztetése, amilyen nagy lépés volna a tanítók szakismereteinek megbecsülése felé az által, hogy a tanítótestületek az iskola belső életének irányításába belevonatnának s ott egészségesnek, — épen olyan kiszámíthatatlan haszon volna az egyházra nézve, hogy az ilyen öntudatos szervezkedés az iskolát a tanítók lelkéhez forrasztaná, a reform. népoktatás céltudatos mivélésével annak régi, messzevilágító fényét újra lángra lobbantaná.

És ezt megteheti mondom minden presbyterium a maga hatáskörében. Megtehetik az egyházmegyék, amint egyik-másik meg is tette benne a kezdeményező lépéseket. De okvetlenül cselekednie kell ebben a tekintetben az Egyházkerületnek, amelynek a törvény értelmében nemcsak joga, de egyenesen kötelessége a népiskolai oktatás rendezésére és fejlesztésére szabályrendeleteket alkotni.

Az új egyházi törvények ez évi augusztus 1-én életbe lépnek. Küszöbön van tehát a „Népiskolai Szervezet“ megfelelő átdolgozása, jobban mondva egy teljesen új, a kor színvonalán álló szervezet készítése is. A mellettünk működő, céltudatos munkára, okosan szervezett népiskolák nyilván mutatják, mit jelent a tanítók tejtületi bevonása az iskola belső életének irányításába. Vegyünk át tőlük a mi helyes s átformálva azt sajátos céljaink és körülményeink szerint: emeljük fel újra a régi, nagynevű reform. népoktatást magasra, ahol tündökölt!

Farkas Imre.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Az olvasókhöz.** Soha fontosabb feladat nem jutott az egyházi sajtónak mint napjainkban. Kivülre a védelem, belőre a tájékoztatás, mindkét részre a közvélemény irányítás munkáját kell végeznie. A Debr. Prot. Lapban mindkét irányu kötelezettségünket tisztességgel, kálvinista őszinteséggel és bátor szókimodással teljesítjük. Illő azért, hogy a Lap igen tisztelt olvasói is megtegyék a mi rajtok áll és az előfizetést pontosan eszközöljék. A hátralékokról még emlékezni sem volna szabad s mit mondjak, midőn jó egyházakban lévő előfizetők is többévi díjjal hátralékosok? Tisztelettel kérem a rég esedékes illetményeknek a folyó előfizetési pénzekkel való utalványozását. Azokat a kongruáslékeseket, a kik az előfizetést az egyházkerületi pénztár utján szokták eszközölni, de erre vonatkozólag állandóan nem intézkedtek, az iránt keresem meg, hogy a pénztári hivatalnak a szokásos rendelést ezuttal is megadni sziveskedjenek. Tekintélyes összegű hivatalos és nem hivatalos hirdetési pénzeink is vannak kint és pedig úgy a mult, mint a folyó évről. Az illetők, egyházi és iskolai hatóságok ne terheltessenek ezek beküldése iránt intézkedni. Jelentem végük.

hogy a világi urainkról nem is szólva, még mindig van egyház és lelkész, ki nem lépett be a Lap olvasóinak kötelékébe. Az idők olyanok, hogy most senkinek sem szabad félreállani, tisztelettel felhívom azért az elmaradt kartársakat is az előfizetésre. A D. P. L. ára marad a régi. Egy évre 12 k., félévre 6 k., negyedévre 3 k. Debrecen, 1907. jun. 22. **Dr. Ferenczy Gyula** a D. P. L. szerkesztője és kiadótulajdonosa.

— **A ref. papi fiu nem tér átal.** Örömhirt közlünk olvasóinkkal, a mely első sorban ugyan a közszeretben és érdemekben megszült Pákozdi Lajos és az ő házának öröme, de másodsorba ami és az egész ref. alföld és magyarság öröme. Pákozdi Béla kir. főmérnök nem tér átal. Csak megkisértetett és tusakodott, de nem esett el. Pénzért különben sem vergődött. Szerető lelkének egész szenvedélyével egy szép lányon csüggött s innét harca, melyből hite és jelleme győzelemmel került ki. A sziv a szegény sziv az össze törött, de a férfi megállotta a próbát. Erről tesz tanubizonyságot a következő levél, mely azt a kinos ügyet meghatóan fejezi be s bizonyoságot tesz arról, hogy szenvedünk, nyomorgattatunk, el is csüggedünk, de él még egyházunkban a hit vannak még a ref. egyháznak hü gyermekei s azok a Pákozdiak is.

„Nagytiszteletű szerkesztő ur! A Debr. Prot. Lap f. é. június hó 29-ikén megjelent 26-ik számában „egy pap fiu áttérése“ című közleményére vonatkozólag, mint az ezen közlemény által érintett Pákozdy Béla kir. mérnök — testvére — és így közelről is érdekelt fél, az ez idő szerint hivatalától távol szabadságon levő Pákozdy Béla érdekéből és nevében — és nevezett testvéremnek július 1-én vett levele birtokában, az ezen levélben foglaltak alapján van szerencsém a nt. szerkesztőségnek tudomására hozni, hogy Pákozdy Béla a közleményben említett eljegyzését éppen a felmerült és kiegyenlíthetetlen vallási kérdések miatt felbontotta és ezzel még az alapja is megszűnt az egész családukat — már ebben a stadiumban is — fájdalmasan érintett hirnek és feltevésnek, mintha bátyám Pákozdy Béla az ev. reform. vallást elhagyni, a református egyház kebeléből kilépni és a római katolikus vallásra áttérni szándékozna. Annak a rajongó szeretetnek, lélekemelő és megnyugtató érzetével, mely családukat minden tagját lerombolhatlan köteléssel fűzi református hitünkhöz és egyházunkhoz, igaz örömmel szolgál ezt a körülményt a nt. szerkesztőségnek tudatni, azon tiszteletteljes kérésem kifejezése mellett, hogy ezen igénytelen soroknak a Debr. Prot. Lap legközelebbi számában

és annak megfelelő rovatában helyet adni kegyeskedjék. Debrecen, 1907. Julius 1. Illő tisztelettel Pákozdy Sándor vármegyei főjegyző.

— **Alapítvány egyetemünk céljaira.** Nyilvános nyugtázás. Nagytiszteletű Eröss Lajos theol. akad. tanár urtól az egyházkerületi pénztár az Alföldi Takarékpénztár 11171 sz. betéti könyvében elhelyezve 471 k. 63 fillér alapítványt vett át az egyházkerület által létesítendő egyetemi tanszék alapjának a javára. Az alapítvány az adományozók irásában kifejezett óhajtasához képest a következő címet viseli: „Eröss Lajos és vele 1876-ban érettségizett 17 tanuló társa egyetemi alapítványa“ és kamatja addig tőkésítendő, a míg a tőke az 500 korona összeget eléri, a mitől kezdve jövedelme a nevezett célra lesz fordítandó. Az átvételt elismerjük. Debrecen 1907. július 4-én Rózsa Sándor egyh. ker. pénztárnok. Agárdi Lajos ellenőr.

— **Értesítés.** A gymnasiumi tanárok jövedelmekiegészítő személyi pótléka máig nem jött meg a vallás- és közoktatásügyi minisztériumtól. E miatt nem küldheti azt szét az egyházkerületi pénztári hivatal, jöllehet a nyugták nagyrésze már beérkezett.

— **Törökszentmiklós.** A szabad lelkészválasztási törvény életbe lépte óta itt folyt le az első választás. A kárpátoktól le az Adriáig sok kisebb egyházban nyomorgó lelkész és nagy egyházat váró káplán szemet vetett rá. Talán ez a bőség volt az oka, hogy a hivek nehezen tudtak megállapodni. Előbb mintha a tisztaugyi lelkész felé hajlott volna a közbizalom, Majd más nevek (köztök egyik pesti s. lelkészé) is felkerültek. Végre is Olajos Pál gesztelyi (Zemplén m.) lelkészben állapodtak meg, kit egyhangulag választottak meg törökszentmiklósi második pappá. Az első pap a mi jó barátunk Kutas Bálint. Legyen szerencsés új tisztársával és a derék Olajos is e nagy gyülekezettel a törökszentmiklósi ref. egyházzal.

— **A csökmői választás.** A mult számban a Sárrét egyik nevezetes helyéről a nagytiszteletű Csák család székvárosáról irtuk, hogy lelkészt választottak Szabó Bertalan mikolai pap személyében. Csák Emil barátunk zokon ne vegye e tévedést, (nem is vette). Nem Vésztonék szólt a hir, hanem a sárkányos Csökmőnek. És ime mégis ott vették zokon. Csökmői Sárkány aláírással azt írják, hogy nem is olyan nagy többséggel s nem is valami jámbor módon folyt le a pap választás a nagy szabadság jegyében. Az elégedetlenek azért a bíróság elé viszik a dolgot és apellálnak. Ha csak valami égbekiáltó visszaélések nem történtek, a gyülekezet érdeke azt követeli, hogy az új választással az egyház nyugalmát ne zaklassák fel. Különben is nem lehet mindenki csökmői pap s a ki a többséget nyerte: az is derék pap.

— **Birta István.** A kiskunhalasi ref. főgm. clas.-phil. tanárát Birta Istvánt a szatmári ref. főgimnáziumba a t. e. nagy érdemű Borsos Benő

helyére választották, örvendünk a választásnak, melynek folytán egyházkerületünk által az Eötvös kollegiumban nevelt ifju tanár hozzánk vissza került. Mind a két részre szerencsét kívánunk. Birtának is, Szatmárnak is.

— **A nyugdíj intézet.** A mult számban közlött cikkekre több levelet és közleményt vettem. Ezek közlését illetve a választ a jövő számba adom. De addig is újra hangsúlyozom, hogy a három millió koronának bennünket illető részét kell ez intézetnek alapul vetni és pedig az egész teljes részt. Ha van jogos és méltányos kívánság sőt követelés is, az Kossuth Lajos szavait idézve: várjon még egy évig. Egy év alatt nem vész el a kálvinista világ, ha eddig elnem vészett. A lelkészek helyzetének a megjavításával pedig megépül a ref. Sion.

— **A ki nem szeret.** A ki nem félti kedveseit, nem is szereti azokat. Ezt az igazságot nem érti a Magyar Állam ez a különben keresztyén magyar lap, midőn egy áttérés története cím alatt a prot. türelmetlenséget apostrofálja. De nincsen igaza. A ki valakit szeret, az félti is azt. S nincs mit titkolni rajta, mi nem szívesen látjuk az áttéréseket. Sem a jövőket sem a menőket. Különösen az örállók sorából fiaik közül és belső meggyőződés nélkül.

— **Orgona megrendelés.** Köröshegy község (Somogy megye) temploma részére szükséges új orgona készítésével Országh Sándor rákospalotai (Bpest mellett) orgonagyáros cég lett megbízva. A mű II. manualos 12 szóló és 13 mellékváltozatu lesz a legújabb csőrendszer szerint készül és a II manuál részére Crescendóde-Crescendó viszhangmű szerkezettel lesz ellátva. Külalakja a műemlékek országos bizottsága által elfogadott impozans rajz után készült.

— **Egy érdemes tanító ünneplése.** Imre Gusztáv biharnagybajomi leánytanító, 50 esztendei működés után melyből 8-at Szováton, 42-t Biharnagybajomban töltött el, nyugalomba készül vonulni. Utolsó közvizsgáját, mely jun. 30-án folyt le, felhasználták úgy a presbitérium, mint tanítványai és tanítótársai, hogy kimutassák hozzá a valódi jó tanítók mintaképéhez való ragaszkodásukat. A presbitérium nevében Kozma Zsigmond lelkész tolmácsolta az egész gyülekezet osztatlan szeretetét s tiszteletét, melynek jeléül egy diszkótésü bibliát nyújtott át neki mint az egyház adományát. A nagy számban jelen volt egyháztagok hangos zokogása, minden ékesszólásnál jobban hirdette, hogy Imre Gusztáv szeretetteljes bánásmódjával, lankadást nem ismerő buzgóságával s példás életével nem csak mint tanító, hanem mint ember is bevészté nevét tanítványai, sőt az egész lakosság szívébe. Volt tanítványai nevében Váradi Mátyásné Makra Erzsébet értékes ezüst evőkészletet, mostani tanítványai nevében Tóth Magda szép kivitelű tintatartót adott át neki szintén üdvözlő beszéd kíséretében. Végül tanítótársai részéről Takács Sándor intézett szívélyes szavakat az ünnepelthez, ki a meglepetéstől alig tudott magához térni, hogy megköszönje a nem várt és nem remélt ovációt. Este 120 teritékű közvacsora zárta be a feledhetetlen napot. Adja Isten

hogy az érdemes tanító, ki szolgálatának most lefolyt utolsó évében és kitünő eredménnyel tanított s a ki 68 év terhével vállán birtokában van szellemi és testi erejének a becsületes működésével méltán kiérdemelt nyugalmat testi lelki jóllétben sokáig élvezhesse!!

— **„Roma locuta, causa finita“** ez a közmondás és elbánás járja pópista testvéreinknél, de nem ez volt a szokás eddig nálunk. Ugy látszik, hogy ezután már nálunk is az lesz, különösen Tiszáninnen. Ott fogták perbe a tanárokat, mert a kollégium vagyonának kezelését kritizálták. (De e pernek úgy tudjuk, hogy vége van és a békességnek helyre kellett állnia.) Ott avatkoztak be az akad. igazgató választásába, mert az akad. tanárkar a kerületi hatalmak előtt ingrata persona Zoványit választotta. Azonban az akad. igazgató választás az akad. kar szuverén joga és abba semmi felső hatalmasság bele nem szólhat. Kérdjük azért, hogy milyen címen semmisítette meg az Igazgatótanács a választást? Zoványi vagy akad. tanár, vagy nem. Ha az, akadémiai igazgatóvá választható, akár kedves az ő ábrázatja akár nem. De miért kell a törvény, a tanárkar autonómiája ellenére ide személyi politikát bele vegyíteni s miért kell a kerületnek egyetlen főiskolájával hadilábra állani? Gonosz dolog lesz ebből akárki meglássa s midőn kegyes szemforgatással ilyen igazán rómás eljárást dicsérünk, a gonosz dolog már is megtörtént. Mert nem Rómának s szellemének kell nálunk dönteni, hanem az evangéliumi szabadságnak és alkotmányosságnak. S ime ez nem történt ott a bodrogszparti Athénben. Eltávolodtunk a mi hagyományainktól, közeledtünk Róma felé.

— **A kongrua nyugta beküldése alkalmából figyelmébe ajánljuk a D. P. L. megszaporodott szükségleteit.**

Tartalom-jegyzék. Az aratás. Vándor. — Az Iskola. Dr. Ferenczy Gyula. Kulturánk jövőjéről. — Magy. Kir. Javitóintézeteinkről. Dávid Gyula. — Tanügy. Az igazgatótanítás. Farkas Imre. — Különfélék.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat.

Az öcsödi ev. ref. egyház egyik tanyai vegyes iskola tanítói állására. Javadalom: 1. Kézpénz 1000 egyezer korona az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve. 2. Egy kat. hold szántó földnek az iskola udvarát képező pár száz □-öl kivételével haszonélvezete. Adóját az egyház fizeti. 3. Tisztességes lakás mel-

léképületekkel. Kötelesség : Az iskola növendékeinek a tiszántuli egyházkerület C) tanterve szerinti oktatása. Ismétlősök tanítása a helyi szokás szerint, az esetleg felállítandó népkönyvtár kezelése. Pályázhatnak okleveles ev. ref. vallásu férfi tanítók, vagy végzett tanítójelöltek. A megválasztott egy évi sikeres működés után állandósíttatik. Pályázati határidő július 18-ig kellőleg felszerelt kérvények alulírt lelkészhez küldendők. Az állás szept. 15-én elfoglalandó.

Öcsöd (Békés m.) 1907. június 26-án.

Csapó Péter
ref. lelkész.

Pályázat.

A tiszántuli református egyházkerület 46—1907. sz. végzése alapján pályázatot hirdetek a budapesti protestáns országos árvaegyletnél nevezett kerület által fentartott egy alapítványi helyre.

Pályázhatnak olyan 6—10 éves református lelkész-gyermekek, a kik vagy egész árvák vagy apátlan árvák s a kiknek a tiszántuli egyházkerületben szolgált. Pályázók kérvényüket f. é. július hó 27-én d. u. 5 óráig küldjék be Debrecenbe a tiszántuli református püspök hivatalába és pedig a következő mellékletek kíséretében :

1. a szülők vallását, polgári állását és elhalálozását igazoló anyakönyvi kivonatok ;
2. az árva keresztlevele és himlőoltási bizonyítványa ;
3. az illető egyházközség lelkésze által hitelesített szegénységi bizonyítvány ;
5. az árva testvéreinek számát, korát és elátásukat igazoló okmányok ;
5. tanköteles árvánál iskolai bizonyítvány.

A fiu árvák 14, a leány árvák 16 éves korukig maradhatnak az intézetben, a melybe szeptember hónap elején fognak felvétetni, a mikor is orvos által újból megvizsgáltatnak.

Debrecen 1907. július hó 1-én.

a püspök helyett

Dicsőfi József,
egyh. ker. főjegyző.

Pályázat.

A máramarosszigeti ev. ref. Lyceum igazgatótanácsa s lyceumi pénztárnoki állásra 1906.

július 8-án közzé tett pályázatát ezennel megújítja.

A megválasztandó pénztárnok évi javadalmazása 1200 koronában van megállapítva. A pénztárnok kötelessége az iskola pénztárait kezelni, pénzeit, értékeit és érték okmányait őrizni, a szabályzat értelmében szükséges pénztári naplót, érték táblázatokat, kimutatásokat és nyilvántartásokat vezetni, az intézet vagyona felügyelni s az igazgatótanácsnak időről-időre kiadott utasításait pontosan végrehajtani. Végül köteles a tiszántuli ev. ref. egyházkerület pénztárába 2 évi fizetésének megfelelő biztosítékot letenni.

A választás joga a m. szigeti ev. ref. lyceum igazgatótanácsát illeti, mely azonban fenntartja jogát arra is, hogy belátása szerint a választást újból elhalaszthassa, avagy az állás betöltéséről másként gondoskodik.

A hirdetett állásra csak is ev. ref. vallásu egyén választhatik meg.

A pályázni kívánók felhivatnak, hogy okmányaikkal felszerelt pályázati kérvényüket 1907. aug. 1-ig a máramarosszigeti ev. ref. Lyceum igazgatótanácsához adják be.

A választás bizonytalan időről szól s a 3 havi felmondás joga úgy az intézet, mint a megválasztandó pénztárnok részére biztosítottik.

Máramarossziget 1907. június 26-án.

Hèder János s. k.
lyc. h. gondnok,
az ig. tanács elnöke.

Pályázat.

A máramarosszigeti ev. ref. jogakadémián megüresedett római jogi tanszékre pályázat hirdetik.

A megválasztandó tanár köteles lesz a római jogot, a bevezetést a jog és államtudományokba, valamint a jogakadémia igazgatósága által esetleg részére kiosztandó más rokon tárgyakat legalább heti 12 órán át tanítani s tárgyaiból megfelelő számú speciál collégiumot tartani.

A tanszék javadalmazása évi 4000 korona, melynek egy ötöd rész lakpénznek tekintetik. Korpótlék, valamint vizsgadíj és tandíj részesedés ez időszertint nincs.

A tanszék betöltésének joga a máramarosszigeti ev. ref. lyceum igazgatótanácsát illeti.

A tanszék elnyeréséért pályázhatnak oly fedhetetlen jellemű ev. ref. vallásu magyar állampolgárok, a kik római jogból egyetemi magántanári képesítéssel bírnak. Ilyen pályázó nem lé-

tében jogtudomány doktori oklevéllel bíró pályázó is megválasztható, azonban csak oly feltétellel, hogy az igazgatótanács által kitűzendő határidő alatt az egyetemi magántanári képesítést megszerezni köteles leendő s ellenkező esetben a tanszékre újabb pályázat hirdetik. A képesítés megszerzéséig összes javadalmazása évi 3200 koronában van megállapítva.

A pályázati kérvények születési anyakönyvi kivonattal, a pályázó egészségét, a katonai kötelezettség teljesítését, valamint a képesítést igazoló okiratokkal s életrajzi adatokkal (curriculum vitae), melyben a pályázó irodalmi működése is tüzetesen feltüntetendő, felszerelve 1907. évi augusztus hó 15-ig az igazgatótanács alulírott elnökéhez Máramaroszigetre küldendők.

A megválasztandó tanár egy évre ideiglenes minőségben alkalmaztatik, s az igazgatótanács a véglegesítés kérdésében, egy év múlva határoz.

A megválasztandó tanár tanszékét 1907. szeptember hó 1-én foglalja el az igazgatótanács által kitűzendő határidőben megtartandó székfoglaló értekezéssel, s jogosított és kötelezett tagja lesz az orsz. tanári nyugdíjintézetnek.

Máramarosziget, 1907. július hó 1-én.

Héder János s. k.
h. gondnok,
az ig. tanács elnöke.

Pályázat.

A nagykárolyi egyházmegyében fekvő olcsvaapáti-i lelkészi állomásra.

Javadalom: hivatalos kimutatás szerint 1876 kor. 80 f. (pénz 52.80 kor. a többi föld, rozs, buza stb. értéke.)

Felszerelt pályázati kérvények f. évi július 28-ig Berey József espereshez Nagyecsed-re (Szatmár megye) küldendők.

A hivatal szeptember 15-ikén elfoglalandó.

Debrecen 1907. Julius 5.

Kiss Áron,
püspök.

Pályázat.

A máramaros-ugocsai ev. ref. egyházmegyébe kebeleztetett fancsikai egyház lelkészi állomására:

Évi javadalmazás, mely készpénzben, terményekben, legeltetési jogokban és 32 köblös föld

haszonélvezetében áll, s egyházmegyéileg 645 kor. 74 fillérre van értékelve, melyhez 906 kor. 06 fillér fizetés kiegészítés jár. Ezenkívül a lelkész az állami iskolákban való vallás tanításért évi 120 korona tiszteletdíjat kap az állam pénztárából. — Az állomás azonnal elfoglalandó.

A kellőleg felszerelt pályázati kérvények f. évi július 28-ig Szikszay Zoltán espereshez, Máramaroszigetre küldendők.

Debrecen 1907 június hó 29-én.

Kiss Áron,
püspök.

Pályázat.

A békési államilag segélyezett ev. ref. főgymn. főntartó testülete pályázatot hirdet az 1907—1908 tanév elején (1907. szept. 1-én) elfoglalandó, helyettes tanárokkal betöltendő következő tanszékekre:

1. a természetrajz földrajzi,
2. a mennyiségtan természettani,
3. a rajzoló geometria szabadkézi rajzi tanszékekre. Az államsegély emelkedésével e tanszékek rendes tanárral fognak betöltetni.

Egy-egy tanszék javadalmazása évi 1600 korona.

A nm. v. és k. miniszter urhoz címzett, keresztlevéllel, katonai szolgálati viszonyt, végzett tanulmányokat, képesítést, eddigi szolgálatot és az egészségi állapotot igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérvények f. évi július 17-ig nyújtandók be a békési ev. ref. főgymn. igazgatóságánál.

Csak ref. vallásuak pályázata vétetik figyelembe.

Békésen, 1907 jun. 27.

Kecskeméti Ferencz,
a főgymn. ig. tanács elnöke.

Hivatalos hirdetés.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszterium 61731—907. sz. a. kelt utalványozási jegyzékében az 1907. II. félévi lelkészi jövedelemkiegészítő illetményeket a következőleg utalványozta:

Abádszalók 234 k. 44 f. Adorján 478 k. 17 f. Ajak 610 k. 69 f. Albis 261 k. 32 f. Amac 383 k. 45 f. Anarcs 416 k. 27 f. Angyalos 335 k. 89 f. Ant 146 k. 25 f. Apa 272 k. 92 f. Apagy 401 k. 48 f. Apátkeresztur 606 k. 32 f. Aranyosmedgyes 201 k. 77 f. Árpád 127 k. 08 f. Ártánd 35 k. 86 f. Asztély 301 k. 81 f. Atya 335 k. 62 f. Bábony 280 k. 10 f. Bácsaranyos

458 k. 92 f. Badaló 133 k. 88 f. Bajj 185 k. 17 f. Báka 437 k. 41 f. Balazsér 540 k. 71 f. Balsa 110 k. 74 f. Bályok 218 k. 22 f. Gádos 402 k. 90 f. Barabás 46 k. 66 f. Barkaszó 88 k. 52 f. Batiz 447 k. 47 f. Bátyu 161 k. 29 f. Bélzerind 398 k. 73 f. Belényes 218 k. 65 f. Belényesujlak 303 k. 85 f. Bene 433 k. 35 f. Benk 457 k. 09 f. Bere 453 k. 94 f. Beregújfalu 145 k. 75 f. Beregvégdárdó 411 k. 19 f. Berencs 115 k. 55 f. Berettyószentmárton 400 k. 47 f. Berkesz 314 k. 41 f. Besenyőd 442 k. 77 f. Beszterecz 532 k. 64 f. Bezdéd 366 k. 03 f. Biharfelegyháza 257 k. 95 f. Bilke 604 k. 58 f. Bogát 298 k. 68 f. Bogyoszló 166 k. 96 f. Borossebes 337 k. 67 f. Borzova 589 k. 69 f. Borzsova 467 k. 45 f. Botrágy 49 k. 79 f. Bökény 506 k. 65 f. Bulcsu 409 k. 45 f. Czégenydyánád 475 k. 35 f. Csaholez 275 k. 35 f. Csaroda 140 k. 48 f. Császló 480 k. 12 f. Csatár 207 k. 82 f. Csécse 509 k. 33 f. Csenger 209 k. 89 f. Csengerbagos 334 k. 04 f. Csengerújfalu 332 k. 52 f. Csepe 486 k. 60 f. Cserepeskenéz 481 k. 89 f. Csermő 413 k. 05 f. Csetfalva 392 k. 08 f. Csokaly 297 k. 30 f. Csomaköz 226 k. 04 f. Csonka-papi 191 k. 74 f. Csorvás 324 k. 27 f. Dabolc 378 k. 25 f. Danesháza 226 k. 84 f. Dara 314 k. 83 f. Darnó 486 k. 19 f. Daróc 172 k. 41 f. Darvas 267 k. 96 f. Déda 385 k. 85 f. Demecser 348 k. 57 f. Dengeleg 466 k. 35 f. Dobra 157 k. 53 f. Dolha 386 k. 45 f. Domahida 499 k. 22 f. Egri 409 k. 65 f. Élesd 195 k. 13 f. Encsencs 252 k. 74 f. Eperjeske 410 k. 46 f. Éradony 354 k. 08 f. Érendréd 179 k. 98 f. Érkeserű 239 k. 45 f. Érkörtvélyes 327 k. 53 f. Érolasz 437 k. 33 f. Értarcsa 439 k. 73 f. Erdőgyarak 122 k. 78 f. Fábriánháza 227 k. 33 f. Fancsika 453 k. 03 f. Feketeardó 359 k. Feketetót 366 k. 79 f. Feketepatak 292 k. 34 f. Felsőábrány 473 k. 11 f. Felsőjózsa 119 k. 06 f. Fenes 187 k. 10 f. Fényeslitke 159 k. 87 f. Fertőszalmás 256 k. 81 f. Forgolány 464 k. 67 f. Fornos 328 k. 55 f. Fugyi 367 k. 37 f. Fugyivásárhely 326 k. 74 f. Fülesd 263 k. 06 f. Fülöpös 359 k. 84 f. Fülöpös-daróc 467 k. 12 f. Gelse 1907. febr. 15-től dec. 31-ig 937 k. 04 f. Gáborján 199 k. 08 f. Gacsály 263 k. 23 f. Gálospetri 376 k. 20 f. Garbolcz 544 k. 91 f. Gebe 398 k. 96 f. Géberjén 465 k. 37 f. Gelénes 204 k. 64 f. Gemzse 429 k. 50 f. Gencs 381 k. 47 f. Géres 271 k. 90 f. Geszteréd 378 k. 76 f. Gödényháza 480 k. 93 f. Gulács 134 k. 57 f. Gut 252 k. 03 f. Gyorok 267 k. 38 f. Györtelek 277 k. 37 f. Gyula 1907. jun. 1-től dec. 31-ig 367 k. 10 f. Gyulaháza 152 k. 97 f. Gyulaj 267 k. 35 f. Gyulavári 129 k. 06 f. Gyügye 435 k. 25 f. Gyüre 430 k. 90 f. Hajdudorog 389 k. 40 f. Halmi 334 k. 33 f. Harangláb 368 k. 36 f. Hegyközkovácsi 353 k. 46 f. Hegyközpályi 279 k. 01 f. Hegyközszáldobágy 351 k. 75 f. Hegyközszentimre 114 k. 56 f. Hegyközszentmiklós 147 k. 80 f. Hegyközujlak 292 k. 26 f. Hermánszeg 344 k. 17 f. Hertelendyfalva 354 k. 29 f. Heteny 188 k. 40 f. Hirip 258 k. 94 f. Hodász 415 k. 75 f. Homok 524 k. 37 f. Ibrony 345 k. 87 f. Ilk 432 k. 61 f. Iriny 498 k. 65 f. Istvándi 336 k. 44 f. Jákóhodos 101 k. 16 f. Jánd 199 k. 83 f. Jármi 413 k. 63 f. Józsefháza 338 k. 03 f. Királydaróc 1906. dec. 23-tól 1907. dec. 31-ig 870 k. 34 f. Kajdanó 534 k. 68 f. Kakszentmárton 349 k. 98 f. Kállósemjén 466 k. 85 f. Kaplony 464 k. 57 f. Kántorjánosi 154 k. 32 f. Kanyár 175 k. Karász 324 k. 17 f. Kék 362 k. 11 f. Kékce 341 k. 37 f. Kér 276 k. 60 f. Kérsemjén 429 k. 06 f. Kétz 458 k. 23 f. Kigyós 168 k. 20 f. Kisbégány 286 k. 18 f. Kishódos 432 k. 78 f. Kisjenő 371 k. 39 f. Kiskereki 146 k. 03 f. Kis-

kolcs 229 k. 91 f. Kisléta 366 k. 25 f. Kislónya 278 k. 64 f. Kismajtény 254 k. 72 f. Kismarja 213 k. 23 f. Kisnamény 331 k. 66 f. Kispeléske 525 k. 56 f. Kiszántó 383 k. 03 f. Kisszekeres 396 k. 67 f. Kisvarsány 295 k. 80 f. Klopódia 262 k. 11 f. Kóly 388 k. 19 f. Komlódtótfalu 414 k. 83 f. Komoró 468 k. 16 f. Kopócsapáti 545 k. 52 f. Kótaj 317 k. 99 f. Köbölkut 1907. már. 3-tól dec. 3-ig 577 k. 78 f. Kölcse üres. Kömörő 352 k. 15 f. Körösszegapáti 297 k. 61 f. Közegremete 267 k. 24 f. Kunágota 114 k. 25 f. Laskod 338 k. 28 f. Lázári 335 k. 84 f. Less 548 k. 82 f. Lippa 381 k. 70 f. Lorántháza 313 k. 73 f. Lovópetri 443 k. 52 f. Lugos 496 k. Macsola 488 k. 62 f. Magos-liget 473 k. 40 f. Magyarhomorog 55 k. 49 f. Magyar-kacs 421 k. 83 f. Majtis 417 k. 10 f. Makkosjánosi 399 k. 32 f. Mánd 521 k. 29 f. Mándok 345 k. 37 f. Márokpapi 409 k. 72 f. Mártonfalva 517 k. 35 f. Matolcs 374 k. 95 f. Mátyus 1906. okt. 7-től 1907. dec. 31-ig 1268 k. 23 f. Méhtelek 432 k. 95 f. Mérk 337 k. 78 f. Mezőtelegd 349 k. 33 f. Mezőtelki 316 k. 08 f. Mezővári 220 k. 94 f. Micske 370 k. 72 f. Mihálydi 495 k. 50 f. Mikola 160 k. Milota 318 k. 94 f. Misztótfalu 391 k. 90 f. Mogyorós 411 k. 56 f. Monostorpályi 162 k. 46 f. Munkács 116 k. 98 f. Náb-rád 311 k. 24 f. Nagyar 305 k. 17 f. Nagybégány 447 k. 69 f. Nagydobos 286 k. 30 f. Nagygéc 424 k. 75 f. Nagyhodos 490 k. 86 f. Nagykolcs 336 k. 04 f. Nagymajlát 342 k. 54 f. Nagymuzsaly 286 k. 48 f. Nagyszántó 329 k. 77 f. Nagyszekeres 411 k. 41 f. Nagytarna 476 k. 66 f. Nagyvarsány 368 k. 27 f. Nagyfalva 60 k. 56 f. Nevetlenfalva 370 k. 70 f. Nyiracsád 525 k. 28 f. Nyirbogdány 412 k. 88 f. Nyirmada 268 k. 74 f. Nyirmedgyes 103 k. 80 f. Nyüved 293 k. 30 f. Ófehértó 365 k. 25 f. Ópályi 446 k. 53 f. Ombod 207 k. 37 f. Oros 440 k. 43 f. Ottomány 167 k. 16 f. Óvári 148 k. 37 f. Ór 354 k. 25 f. Mezőladány 473 k. 77 f. Örvénd 271 k. 24 f. Pankota 266 k. 68 f. Pannyla 102 k. 53 f. Pap 418 k. 03 f. Papos 554 k. 32 f. Parasznya 553 k. 11 f. Patóháza 431 k. 53 f. Pelbárt-hida 397 k. 40 f. Penyige 439 k. 24 f. Petneháza 578 k. 13 f. Péterfalva 502 k. 11 f. Szentpéterszeg 136 k. 97 f. Pettyén 382 k. 87 f. Piricse 425 k. 66 f. Piskolt 294 k. 02 f. Pocsaj 15 k. 13 f. Poklostelek 290 k. 47 f. Pósalaka 424 k. 77 f. Pusztadaróc 479 k. 84 f. Pusztatold 296 k. 82 f. Pusztajlak 440 k. Rád 476 k. 15 f. Rafajnaújfalu 172 k. 67 f. Rákócifalva 519 k. 34 f. Ramocsaháza 457 k. 64 f. Rápolc 493 k. Remete 422 k. 13 f. Resicabánya 495 k. 06 f. Ricsé 435 k. 89 f. Rohod 318 k. 75 f. Rozsály 536 k. 91 f. Salánk 114 k. 89 f. Békéssámszon 503 k. 33 f. Sáp 85 k. 50 f. Sáránd 230 k. 96 f. Sarkadkeresztur 293 k. 90 f. Sárköz 451 k. 19 f. Sárközujlak 561 k. 24 f. Sárosroszi 393 k. 72 f. Sényő 459 k. 84 f. Siter 98 k. 17 f. Som 151 k. 47 f. Sonkád 126 k. 70 f. Surány 482 k. 08 f. Szakál 399 k. 56 f. Szakoly 468 k. 63 f. Szamosbecs 345 k. 91 f. Szamosdob 286 k. 61 f. Szamoskóród 512 k. 07 f. Szamosujlak 423 k. 48 f. Szaniszló 412 k. 73 f. Szárazberek 340 k. 50 f. Székely 400 k. 14 f. Szentjános 158 k. 59 f. Szentjobb 1906. nov. 25-től 1907. dec. 31-ig 864 k. 02 f. Szentleányfalva 328 k. 18 f. Kr.-Szentmiklós 515 k. 43 f. Széplak 423 k. 54 f. Szerep 140 k. 44 f. Szkulya 423 k. 59 f. Tákos 338 k. 87 f. Tamásvárja 381 k. 93 f. Tamásda 317 k. 22 f. Thass 410 k. 71 f. Tatárfalva 443 k. 47 f. Tekeháza 435 k. 66 f. Tét 340 k. 61 f. Tiszaadony 205 k. 63 f. Tiszabecs 98 k. 56 f. Tiszaeszlár 170 k. 63 f. Tiszakeresztur 510 k. 70 f. Tisza-

köröd 307 k. 60 f. Tizsakürt 68 k. 18 f. Tizsalók 206 k. 25 f. Tizapolgár 248 k. 72 f. Tizaszalka — Tizsaug 232 k. 21 f. Tizsauhely 559 k. 40 f. Tizsauljak 389 k. 40 f. Tizavid 242 k. 95 f. Tivadar (Bereg) 488 k. 58 f. Tivadar (Ugoesa) 475 k. 30 f. Tornyospálea 289 k. 41 f. Tóti 429 k. 76 f. Tunyog 274 k. 52 f. Turterebes 388 k. 59 f. Tura rendezés alá jön. Tuzsér 376 k. 82 f. Tizsaszentmárton 370 k. 15 f. Udvari (Szatmár) 404 k. 09 f. Ujfehértó 167 k. 20 f. Uszka 426 k. 43 f. Vaja 271 k. 93 f. Vajda 168 k. 38 f. Vámfalu 302 k. 84 f. Vámosatya 181 k. 52 f. Váncsod 231 k. 57 f. Vasmegyer 1907. egész évre 727 k. 62 f. Vedresábrány 592 k. 23 f. Vencsellő 220 k. 86 f. Verbóc 410 k. 99 f. Vértes 288 k. 22 f. Vetés 239 k. 38 f. Vitka 221 k. Zápszony 149 k. 64 f. Zsadány (Bihar) 158 k. 21 f. Zsáka 70 k. 35 f. Zsarolyán 598 k. 06 f.

A felsorolt egyházközsegek nt. lelkészeit tisztelettel fölkérem, hogy a minden lelkészi hivatalhoz előzőleg már eljuttatott nyugtaminta szövegezésével a szabályszerű nyugtákat méltóztassanak az egyházkerületi pénztárhoz beküldeni.

Debrecen, 1907. július 4.

Rózsa Sándor
egyházkerületi pénztárnok.

A vonatok indulása Debrecenből:

2 óra 19 perckor éjjel sz. v. Püspökladány (Budapest) felé.
5 óra 9 perckor éjjel m. v. Püspökladány felé.
8 óra 57 perckor gyorsvonat Püspökladány—Budapest felé.
11 óra 6 perckor t. v. sz. sz. Püspökladány felé.
12 óra 5 perckor sz. v. Püspökladány—Budapest felé.
3 óra 41 perckor t. v. sz. v. Püspökladány felé
4 óra 42 perckor gy. v. Püspökladány—Budapest felé.
8 óra 29 perckor éjjel sz. v. Püspökladány felé.
10 óra 35 perckor sz. v. Budapest felé.

2 ó. 41 p. éjjel sz. v. Körösmező felé.
5 ó. 10 p. éjjel sz. v. Szatmár felé.
9 ó. 21 p. t. v. sz. sz. Királyháza felé.
12 ó. 19 p. gy. v. M.-Sziget (Körösmező) felé.
3 ó. 54 p. sz. v. Körösmező felé.
6 ó. 56 p. éjjel gy. v. Szatmár felé.
10 ó. 52 p. éjjel t. v. sz. sz. Királyháza (M.-sziget) felé.

5 ó. 15 p. éjjel sz. v. Szerencs felé.
8 ó. 51 p. sz. v. Miskolc felé.
12 ó. 24 p. sz. v. Nyiregyháza—Szerencs felé.
2 ó. 20 p. m. v. Hajduhadház felé.
4 ó. 25 p. sz. v. Miskolc felé.
7 ó. 22 p. éjjel sz. v. Szerencs felé.

8 ó. 28 p. éjjel m. v. Tizsalók felé.
5 ó. 9 p. m. v. Hajdunánás tele.
11 ó. 11 p. m. v. Hajduböszörmén, felé.
12 ó. 12 p. m. v. Tizsalók felé.
4 ó. 36 p. sz. v. Tizsalók felé.
7 ó. éjjel m. v. Hajdunánás felé.

4 ó. 36 p. éjjel v. v. Füzesabony felé.
10 ó. 50 p. v. v. Füzesabony felé.
4 ó. 56 p. v. v. Tizsafüred felé.

9 ó. 35 p. v. v. Nagyléta—Vértes felé.
4 ó. 51 p. v. v. Nagyléta—Vértes felé.

A vonatok érkezése Debreczenbe:

2 ó. 18 p. éjjel sz. v. Budapestről.
5 ó. 03 p. éjjel sz. v. Püspökladányról.
7 ó. 46 p. t. v. sz. sz. Püspökladányról.
10 ó. 04 p. m. v. Püspökladányról.
12 ó. 04 p. gy. v. Budapest—Püspökladányról.
2 ó. 51 p. t. v. sz. sz. Püspökladányról.
3 ó. 20 p. sz. v. Budapest—Püspökladányról.
6 ó. 48 p. éjjel gy. v. Budapest—Püspökladányról.
9 ó. 50 p. éjjel m. v. Püspökladányról.

1 ó. 54 p. éjjel t. v. sz. sz. (M.-sziget) Királyházaról.
6 ó. 48 p. sz. v. Szatmárról.
8 ó. 47 p. gy. v. Szatmárról.
11 ó. 40 p. sz. v. Körösmező—Máramarosszigetről.
4 ó. 21 p. gy. v. Körösmező—Máramarosszigetről.
6 ó. 43 p. éjjel sz. v. Szatmárról.
10 ó. 16 p. éjjel sz. v. Körösmezőről.

6 ó. 33 p. m. v. Ujfehértóról.
8 ó. 04 p. sz. v. Szerencsről.
11 ó. 35 p. sz. v. Miskolcraól.
3 ó. 24 p. sz. v. Szerencsről.
6 ó. 33 p. éjjel m. v. Hajduhadházról.
8 ó. 19 p. éjjel sz. v. Miskolcraól.
10 ó. 2 p. éjjel sz. v. Szerencsről.
10 ó. 40 p. sz. v. Tizsalókról.
11 ó. 26 p. m. v. Hajdunánásról.
1 ó. 56 p. m. v. Hajduböszörményből.
3 ó. 37 p. m. v. Tizsalókról.
6 ó. 30 p. éjjel sz. v. Tizsalókról.
10 ó. 12 p. éjjel m. v. Hajdunánásról.
7 ó. 54 p. v. v. Tizsafüredről.
5 ó. 31 p. v. v. Füzesabonyból.
10 ó. 22 p. éjjel v. v. Füzesabonyból.

7 ó. 15 p. v. v. Nagyléta—Vértesről.
3 ó. 05 p. v. v. Nagyléta—Vértesről.
9 ó. 05 p. éjjel v. v. Nagyléta—Vértesről. Ünnepe és vasárnap, május 19. szept. 15-ig.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és díszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, díszműcikkekben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

**Anyakönyveket, tartós jó kötésben.
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges díszkötésben jubileumokra.**

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószéken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok f. c. huzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerint stílusban, levéltári írománytartó fedeleket.*

HEGEDŰS és SÁNDOR

prot. irodalmi könyvkiadóhivatalában Debreczenben 2 kor. havi részletfizetésre megrendelhető:

A legelső magyar protestáns egyháztörténet. (Képes diszmunka.)

Most jelent meg:

A MAGYAR EVANGÉLIOMI PROTESTÁNS EGYHÁZ TÖRTÉNELME

Farkas József, Kovács Sándor és Pokoly József közreműködésével

Szerkesztette: ZSILINSZKY MIHÁLY.

Könyvtári félbörkötésben 19 k. Közel háromszáz szövegképpel, tizenkét melléklettel és számos kéz-
irathasonmással.

Csodálatraméltó, nemes küzdelem törté-
tének a vázolását tüzte ki feladatául ez az első
magyar protestáns egyháztörténet, amely
nemcsak hogy szép emléke az 1906-iki nagy
történelmi esztendőnek, hanem kiegészítője a po-
litikai történetnek is. Sőt, mivel a protestáns
egyház, valamint a magyar nemzet változatos,
eseményekben gazdag, fölemelő és magasztos
története sokszor egygyé olvad a kettős küzdelem-
ben, mivel mindkettőnek ugyanazok voltak a ve-
zérei, harcosai, vértanúi, azért sok helyen egyik
a másik nélkül meg sem érthető. Korszakos
jelentőségüvé avatja még ezt a munkát az a
tény, hogy az nemcsak a magyar evangéliumi
protestáns egyház külső fejlődésének **történetét**
hanem a **belső életet** is felöleli, kiterjeszkedik
az egyházi élet, az iskolaügy és irodalmi élet
ismertetésére is, aminek révén joggal tarthatjuk
azt egy nevezetes történelmi korszak **művelő-
déstörténetének** is.

Megrendelő-lap.

Fizetendő Debreczenben.

HEGEDŰS és SÁNDORTÓL Debreczenben

megrendelem Zsilinszky, a magyarországi Protestáns egy-
ház történelme című művet.

*Előfizetési feltételek: Ezen mű ára 19 korona, fi-
zetendő 2 koronás egymásután következő havi részletek-
ben, szállítástól kezdődőleg, mindaddig, míg a teljes mű
vételára törlesztve nincs. Jogositva van a cég az esedé-
kes és le nem fizetett részleteket, a postaköltség hozzá-
számításával, a postai megbízás útján bevonnai. A rész-
letek be nem tartása a részletfizetési kedvezményt meg-
szünteti és a mű teljes vételárát esedékessé teszi. A fi-
zetett részletek által még ki nem egyenlített része a kül-
deménynek a szállító cég tulajdonát képezi. Per esetén a
debreceni kir. járásbiróság illetékes. Az üzlet elfogadása
a cégnek fenntartatik. A fenti feltételek alapján ezennel meg-
rendelem a fentebb jelzett munkát 19 korona vételárért,
fizetendő a megrendelés keltétől kezdődőleg 2 koronás havi
részletekben Debreczen a Hegedűs és Sándor cég pénztáránál.*

Lakhely és kelet: Sajátkezű aláírás:

Állás:

Az illetéki díjegyzők 30 tétele értelmében bélyegmentes. Olvasható aláírást
kérünk.

Konfirmálások alkalmából

ajánljuk az

S. Szabó József által átdolgozott Révész—Szo-
boszlay—Szabó: Konfirmációra elő-
készítő kátét ára 30 fill.

Konfirmációi emléklapok fekete nyomással
1 drb. 4 fill., 100 drb. 3.60, csinos kék
körzettel 1 drb. 5 fill. 100 drb. 4.50, di-
szes aranyozott körzettel 1 drb. 6 fill.,
100 drb. 5.40

Konfirmáció ajándéku! ajánljuk a **Rozgonyi
J. féle gyermekimkönyvet** diszes kö-
tésben 50 fill., 80 fill., 3 kor., 4 kor., és
5 korona árakban kaphatók:

HEGEDŰS ÉS SÁNDOR

prot. irodalmi könyvkereskedésében

DEBRECENBEN, Kossuth-utca 11. szám.

Löfkovits Arthur

— órás, ékszerész üzlete Debreczen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edé-
nyek, urasztali poharak, tányérok,

kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Baktai EGRY FERENCZ

== har nagöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
harangöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállit

harangokat

bármilyen súlyban, nemetszőket feltétlenül viszszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok elősmérő irat.

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hegedűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hang.

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 467 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogható vertvas-koronákat, régi harangok illyekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokak. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy érmmel kitüntetve.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsóságra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTTATOTT 1845-ben.